48ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1031 Կ. ՊՈԼԻՍ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 4/14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1904 6 ՐԱՄԱԶԱՆ 1322 — 1 ԹԸՐԻՆԸ ԱՆԻ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ԱՐՈՒԱ ԿՈՒԴՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՅԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԹՄՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գլաւ Ալի Մատեան, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ լրեր արուիր։

Մանզումէի Էֆքիար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱԶԱՒՈՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنيجه بوى وسياسى غزته‌سى
صاحب امتيازى : اوهانس قره
اداره‌خانه‌سى : كوموشقاپو جادّه‌سى ٣٨

ԳԱԾԱՆԳՐԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Գալոյ համար	80 ղ.	50 ղ.
Գաւառներու համար	108 »	80 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ տողի համար, տողը 5 դրուշ.
Մէկ անգամի աւելի ծանուցմանց համար զեղչեալ գայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ԳԱՅԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻ — 10 ՓԱՐԱ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿՆՈՋ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆԸ

Վերնագիրը, զոր ընտրեցինք մեր ուսումնասիրութեան համար, բացորոշապէս ցոյց կուտայ թէ ամուսնութեան խնդիրը ո՛րքան սերտիւ կապուած է բժշկութեան հետ և թէ ամուսնութիւնը ո՛րքան ծանր, խռովիչ և շահեկան խնդիր մըն է մարդկութեան, ցեղի և ընկերութեան տեսակէտով։

Սակայն, մեր նիւթին սկսիլէ առաջ, պէտք է ըսենք որ այս ուսումնասիրութիւնը ամէնուն համար գրուած չէ։ Մանաւորապէս ընտանիքի մայրերուն համար է, անոնց տալու համար քանի մը պզտիկ տեղեկութիւններ որոնք յաճախ անծանօթ են և սակայն կրնան օգտակար ըլլալ ամուսնական երջանկութեան տեսակէտով։

Կը յուսանք ուրեմն որ մեր ընթերցողները և մանաւորապէս Մանզումէի սիրուն ընթերցուհիները առանց կանխակալ կարծիքի պիտի կարդան այս քանի մը տեղեկութիւնները։

Նախ՝ մեր բազմաթիւ ընթերցուհիներուն կը յիշեցնենք ԾԸ դարու իրենց ամէնէն ականաւոր ընկերուհիին իրաւացի մէկ խօսքը։ «Ամէն բան աղէկ է առողջներուն համար», կ'ըսէր Տիկին ար Սէվինէէ։ Առողջներուն համար է մանաւանդ որ կը ձեռնարկենք այս ուսումնասիրութեան որ պիտի հետաքրքրէ ընտանիքի մայրերը կամ՝ աւելի ճիշտ՝ խորհիլ պիտի տայ անոնց։ Ամէն մարդ գիտէ որ կեանքի ապահովագրութիւն մը կնքելէ առաջ, ուր դրամական չահ մը միայն կայ, բժշկական պարտաւորիչ քննութիւն մը կը կատարուի որպէս զի ապահովագրողը վնասի ըլլայ ապահովագրուել ուզողին առողջութեանը վրայ։ Աւելի տրամաբանական, մանաւանդ աւելի մարդկային պիտի չըլլա՞յ երբ օր մը երկու ընտանիքներ ամուսնութիւն մը կնքելէ առաջ, քիչ մը աւելի նախազգուշութիւն ձեռք առնեն և քիչ մը աւելի ապահովութիւն պահանջեն ապագայ ամուսիններու առողջութեան վրայ, դրամատի և ժառանգութեան խնդիրներուն հետ որոնք ընդհանրապէս իրենց գլխաւոր մտազբաղումը կ'ըլլան։ Դժբախտաբար պերճանքն ու փառասիրութիւնը ա՛յնքան մեծ տեղ բռնած են մեր արդի ընկերութեան մէջ որ ապագայ ամուսինները, իրենց և իրենց զաւակներուն առողջութեան հոգ տանելէ աւելի, կուրաբար և առանց ապագան մտածելու, կը կնքեն ամուսնութիւն մը որ պատահարար կ'առաջարկուի իրենց ամուսնական միջնորդներու կողմէ։ Փափաքելի է որ — , ինչպէս կ'ըլլայ Հիւսիսային Ամերիկայի քանի մը քաղաքներուն մէջ ուր ամուսնութիւնը արգիլուած է կարգ մը անձերու, երբեմն նոյն իսկ կարգ մը ընտանիքներու, — փափաքելի է որ մեր մէջ ալ ամուսնութիւնը արգիլուի ոմանց և ասիկա՝ մի միայն առաջը առնելու համար շատ մը դժբախտութիւններու և ոճիրներու։ Պէտք է առողջապահիկ զգուշութիւններով պահպանել հազարաւոր աղջիկներն ու երիտասարդները երկարատեւ տանջանքներէ, երբեմն նոյն իսկ սոսկալի մահերէ, որոնցմէ ոմանք ստուգիւ սպանութեան երեւոյթը ունին։ Այս զգուշութիւններով, որոնք ըստ երեւոյթին դժուար են, բայց դիւրաւ գործադրելի, ընկերութիւնը պիտի չտեսնէ ամուսնութիւնը կարգ մը անձերու որոնց համար կեանքը շատ տխուր է, մինչեւ իսկ անտանելի և որոնք աղէկ էր որ չծնէին և այսպէս զիրենք սիրողներուն խնայէին շատ մը վիշտեր, կարեկցութիւններ, և երբեմն յաւիտենական խղճահարութիւններ։

Սրդարեւ, ամուսնութեան գլխաւոր նպատակը, բարոյապէս խօսելով, պէտք է ըլլայ առողջ զաւակի մը ծնունդը, որպէսզի այս զաւակը ինքն ալ կարենայ մշտնջենաւորել ընտանիքը և սերունդը, նմանապէս առողջ զաւակներ լոյս աշխարհ բերելով։ Ամուսնութեան նպատակը, ինչպէս կը տեսնենք, առանց ամուսնութեան սիրոյ մէջ եղածին պէս երկու եսասիրական ըղձանքներու կամ երկու գերագրգիռ ընազդումներու գոհացումը չէ միայն։ Ուստի ամուսնութիւնը, բարոյական և ընկերային տեսակէտով, պէտք է ստորագասուի առողջ զաւակի մը ծնունդեան։ Բայց ասոր համար բացարձակապէս անհրաժեշտ է որ այր ու կին հաւասարապէս առողջ ըլլան։ Ուստի ամուսնական կարգադրութիւններուն մէջ, երկու ընտանիքները, որոնք ամէն քանէ առաջ դրամատի խնդրով կ'զբաղին, պէտք է առողջութիւն տան երկու ամուսնացողներուն առողջութեան խնդրին։ Այս խնդիրը ուսումնասիրելէ և քննելէ ետքը միշտ ժամանակ կը մնայ զբաղելու դրամական խնդրով որ երկրորդական կարեւորութիւն մը միայն ունի։

Սրդարեւ չեն տեսնուիր աղջիկներ որոնք ընդհանրապէս շատ առողջ վիճակի մէջ կ'ամուսնանան և ժամանակ մը ետքը, ամուսնին թերութեան, ագիտութեան և երբեմն իսկ անփութութեան պատճառով կը դատապարտուին տխուր, երկարատեւ ու ցաւագին հիւանդութիւններու։ Այս հիւանդութիւնները, զորոնք կանուանց հիւանդութիւն կ'անուանեն, իբր թէ անոնք բնութեան կողմէ արուած ըլլային, շատ չարչարանք և երբեմն մահ կը պատճառեն տարաբախտ կիներուն և ամուսնութեան կը դատապարտեն զանոնք։ Այս իրողութիւնները, որոնք բաւական ատեն անծանօթ մնացած էին նոյն իսկ բժիշկներուն, այսօր, անչուշտ իրենց յամախադէպ ըլլալուն պատճառաւ, ծանօթ են ո՛չ միայն բժիշկներուն, այլ դժբախտաբար կիներու մեծ մասին։ Շատ կիներ այս իրողութեանց վրայ նոյն իսկ վէպեր գրած են, ուր ազնուօրէն և շատ իրաւացի կերպով ի յայտ կը բերեն իրենց զայրոյթն ու ըմբոստութիւնը էրկան անգթութեանը դէմ զոր ոճրագործութիւն կ'անուանեն։ «Մենք մեր բովանդակ կուսութիւնը կրնանք ձեզ, կ'ըսեն, իսկ դուք ոչ։ Վիճակի և պարտաւորութիւններու այս անհաւասարութիւնը կ'ընդունինք, բայց գէթ ամուսնութենէ առաջ ձեր պէտքերուն, ձեր ըղձանքներուն լիակատար գոհացումը թող օր մը չաղտոտէ մեզ, չթունաւորէ և չսպանէ մեզ, ի փոխարէն այն առաւելութիւններուն զոր կը պահենք ձեզ համար»։

Ո՛րքան ճիշտ և սրտառուչ է այս յայտարարութիւնը և ո՛րքան անկեղծ է խեղճ զոհերուն բերնէն ելած այս օրինաւոր տրտունջը։

Սակայն ամուսնացող ամէն մարդ ճշտիւ գիտէ՞ թէ իր կնոջ և իր զաւակներուն այնքան դժբախտութեանց և տառապանքներուն պատճառ է կամ պիտի ըլլայ օր մը։ — Անշուշտ ո՛չ, վասն զի ամուսնացող երիտասարդներուն մեծագոյն մասը բացարձակապէս անգիտակ է այս ապագայ դժբախտութիւններուն, ապա թէ ոչ, իր անձնական շահուն համար, պիտի զգուշանար այս ակամայ ոճիրներէն։

Կը յիշեմ տեղ մը կարդացած ըլլալ անգլիացի ազնուականի մը սա խօսքերը իր աղոց ուղղեալ. «—Տղա՛քս, երբ հիւանդանք, մտահոգութեան կը մատնուինք և սակէ կ'ելնենք։ Ուրեմն ձեր պարտականութիւնն է աշխատիլ որ հիւանդ չըլլաք»։ Արդարեւ շատ ճիշտ տրամաբանութիւն մըն է ասիկա։ Ընկերութի՛ւնն ալ կրնայ նոյն բանը ըսել իր անդամներուն որոնք կրնան սա պատասխանը տալ. «—Սիրով յանձն կ'առնենք զգուշանալ համաճարակի ախտերէ, որոնք ցոյց տուին մեզ, բայց բաներ կան զոր չենք գիտեր, կամ մեր կարողութեան սահմանին մէջ չի գտնուիր։ Դո՛ւք էք որ պիտի լուսաբանէք մեզ»։

Սրդարեւ յաճախ կը տեսնուի որ էրիկ մարդ մը կ'ամուսնանայ կատարելապէս անդիտակ ըլլալով այն թոյնին զոր կը կրէ իր մէջ, և մտքէն չանցներ որ հիւանդ է կամ վտանգաւոր վիճակ մը ունի։ Հետեւապէս իր ապագայ ոճրին համար յանցաւոր է անգիտաւորէն։ Ամուսնութենէն ժամանակ մը ետքը, կինը կը հիւծնայ, անկողին կ'իյնայ և այս հիւանդութիւնը կրնայ շատ անգամ տեղի տալ յաջորդական օբէրասիոններու և երբեմն ալ մահուան։ Սակայն ամուսինը, ինչպէս կը տեսնենք, գիտակցաբար չէ գործած իր յանցանքը։ Բայց տգիտութեան շրջանը անցած է, և գիտութեան շրջանը եկած է ուր պէտք չէ մարդասպանութիւններ գործուին տգիտութեամբ կամ անխոհեմութեամբ։ Ասոր համար պէտք է որ դպրոցներու մէջ, — ուր տղաքը շատ անգամ կ'աշխատցնեն այնպիսի բաներու որոնք բոլորովին անօգուտ պիտի ըլլան կեանքի մէջ, — ընկերային առողջապահութեան հիմնական սկզբունքները սովորեցնենք։ Այն ատեն միայն առաջը պիտի առնուին տգիտութեան պատճառած չարչարանքներուն և ոճիրներուն, և ընկերութիւնը իրապէս կատարած պիտի ըլլայ իր պարտականութիւնը, — այսինքն մի միայն դաստիարակութեամբ։

ՏՈՌԹ. ՎԱՀԱՆԵՑԻ ՆԱԼԲԱՍ
Բարիզի Բժշկ. Կանառեան
եւ բժիշկ պարսկի դեսպանատան

ՀԱՊԷՇԱԿԱՆ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ (5)

ԲԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա, 1863ին տեղական մեծամեծներէն գնեց Օպօքի երկիրը, Պապ էլ Մանտէպի նեղուցին հարաւակողմը։ 1883ին, Ֆրանքեւէլին պատերազմին ատեն, մարտանաւերու պարենաւորման կեդրոն եղաւ այստեղը և յետոյ կառավարչութեան վերածուելով Հնդկային երթեւեկող նաւերուն մէկ նաւահանգիստը դարձաւ։ Սակայն հոն ծովը խարակնուտ և ցամաքը սեպ ըլլալով հաղորդակցութեանց դժուարութիւն կար, որով Օպօքի այն ատենի կուսակալ և արդի Հապէշիստանի դեսպան Մ. Լակարտ, քննութիւն կատարեց, և յարմարագոյն տեղը Ճիպութին գտնելով կեդրոնը հոն փոխադրեց։ Դեռ 1888ին մերկ ու ամայի այս գեղեցիկ վրայ շինութեան ձեռնարկուեցաւ և ստիճանաբար հասաւ այսօրուան կարեւոր առեւտրական դիրքին։ Ճիպութի կարեւորութիւն ստացաւ մանաւանդ անոր համար որ վաճառականներու կարաւանները հոնկէց Հապէշիստանի Հարրար քաղաքը և յետոյ մինչեւ մայրաքաղաքը՝ Ատիս-Ապապա կ'երթեւեկէին։

Բնիկ Շուէյցի և Մենելիք Կայսեր քով երկար ատեն է ի վեր ծառայող Մ. Իպլիկ արտօնութիւն ստացաւ Հապէշիստանէն Ճիպութի երկաթուղի մը շինելու, և ընկերակցեցաւ հոն հաստատուած հարուստի մը Մ. Շինկոյի հետ։ Մ. Շինկօ անմիջապէս Ֆրանսա գնաց և Հանրապետութեան նախագահէն ալ արտօնութիւն ձեռք բերաւ Հապէշիստանի և Ֆրանսական Սօմալի սահմանագլուխէն մինչեւ Ճիպութի 98 քիլօմէթր երկաթուղի մը շինելու։ 1896ին սկսան շինութիւնները, որով աւելի կարեւոր դիրք մը ստացաւ Ճիպութի ուր հասնող վաճառականները, այլեւս ձգելով բնիկ հիւղակները սկսան քարէէն բնակարաններ կառուցանել։ Գետինները ձրի էին, եւ վարձու բնակարաններ չշինելու համար ֆրանսական ընկերութիւն մը կազմուեցաւ։ Այս հոսանքէն մղուելով, նոյնիսկ տեղացի Սօմալիները իրենց համար քարուկիր շէնքեր կառուցին, լքելով իրենց եղէգնային հիւղակները։ Բնիկներուն ամէնէն հռչակաւորն է Հաճի Տիտէի Ստիւա անուն մէկը որ ինծի այցելողներուն մէջ կը գտնուէր։ 70 տարու է, բայց առողջ ու զօրեղ։ Իր չորս կիները 41 արու զաւակ պարգեւած են անոր։

Ընկերութիւն մըն ալ կազմուած էր քաղաք ջուր բերելու և սառ շինելու համար։ Այս մտօք, 7 քիլօմէթր հեռուն հեղեղատի մը եզերքը հորեր փորուած էին եւ շոգեշարժ ջրհաններով բարձր աւազաններու մէջ ջուր հանուելով քաղաք կը ղրկուէին։ Այս գործը 6 տարի առաջ վերջ գտած ըլլալով, նոյն տեղը այժմ Սրաքներ պարտէզներ հաստատած եւ լոլիկ, վարունգ, սմբուկ, դդում, ձմեռուկ, սեխ եւայլն կը հասցնեն, մրցելով «Թիթեղի պարտէզ»ներուն հետ։ Տեղացիք «Թիթեղի պարտէզ» կը կոչեն պանծոյները։

Ճիպութի դէպ ի հիւսիս, թաւուրէ ծոցին ետեւը Ըալ անուն խիստ հարուստ ազահանք մը կայ, բայց հոն տաքը սոսկալի և օձերը առատ ըլլալով, առ այժմ շատ օգուտ չբաղուիր անկէց։

Թուրքիացի քանի մը վաճառականներ յօժարեցնելով, նաւահանգիստին շարժման վրայ հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղեցի, որոնց հրատարակութիւնը անօգուտ չեմ գըտներ. —

Մէկ ամսուան մէջ, Մէսաժբրիի շոգենաւերուն 6 հատը կը հանդիպին Ճիպութի. երեքը Բորթ Սայիտէն հրաւիրուած ատեն և երեքը վերադարձած ատեն։ Այս վերջին երեք շոգենաւերէն երկուքը Մատակասքարի թիւնը, որ 500 մէթր պիտի երկարի ծովին մէջ, որպէսզի շոգենաւերը դիւրաւ անոր մօտենան։

Երկրորդ թաղը կը կոչուի Մէսիթուլ-Հէյէ (ֆրանսերէն Բլաքօ ֆիւ սէրքաճ) այսինքն «օձի հրապարակ»։ հոս կը գտնուին երկաթուղիի կայարանը, եւրոպական շէնքեր, Ֆրանսիկեաններու վանք մը և մարտկոցանոց մը, թաղապետական հիւանդանոցը և միւս կարեւոր շէնքերը։

Երրորդ թաղը, Ճիպութիի Թաղն է, այսինքն քաղաքին հիմնարկութեան սկսուած վայրը։ Կառավարական պաշտօնարանը, մաքսատունը, ոստիկանատունը, արաբ և եւրոպացի վաճառականները, պանդոկներ ևայլն հոս են։ Ճիպութի թաղին և Բլաքօ Ֆիւ Սէրքանի միջեւ կայ մէկ քիլոմէթր երկայն պողոտայ մը, որ գեղայարդար ճեմավայր մըն է նաև։

Չորրորդը՝ Սօմալիներու թաղն է, եղէգէ, եղտիւրէ և օստերէ շինուած հիւղերով։ Ժամանակաւ այս տնակներուն շինութիւնը կ'արտօնուէր, բայց հիմա երբ ինքնիրենին փչին, ա՛լ անոնց տեղ լաւ շէնք մը կը կառուցուի, քանի որ տնակներու շինութիւնը արգիլուած է։

Ճիպութիի մէջ քարուկիր և բաւական ընդարձակ երկու մզկիթ կան, որոնք երկու հաւատացեալներու կողմէ կանգնուած են։ Երբ այցելեցի տեսայ որ իմամները աղոց Քուրան կը կարդացնէին։

Քանի երկաթուղին շինուեցաւ, Ճիպութիի բնակչութիւնը աւելցաւ որ 1900ին հասած էր մինչեւ 20,000 հոգիի։ Բայց շինութիւնը Տէրրիսուէ ըսուած տեղը դադրած ըլլալով, երկրաչափ, գործաւոր իրենց երկիրները դարձան, որով քաղուեցան նաեւ նոյն համեմատութեամբ պանդոկապաններ, վաճառողներ, նպարավաճառներ են։ Բնակչութիւնը այժմ 7–8,000 է, մեծ մասամբ Արաբ, Ֆրանսացի և Սոմալի։

Ճիպութիէն դէպ ի հիւսիս, թաւուրէ ծոցին ետեւը Ըալ անուն խիստ հարուստ ազահանք մը կայ, բայց հոն տաքը սոսկալի և օձերը առատ ըլլալով, առ այժմ շատ օգուտ չբաղուիր անկէց։

Թուրքիացի քանի մը վաճառականները յօժարեցնելով, նաւահանգիստին շարժման վրայ հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղեցի, որոնց հրատարակութիւնը անօգուտ չեմ գըտներ. —

Մէկ ամսուան մէջ, Մէսաժբրիի շոգենաւերուն 6 հատը կը հանդիպին Ճիպութի. երեքը Բորթ Սայիտէն հրաւիրուած ատեն և երեքը վերադարձած ատեն։ Այս վերջին երեք շոգենաւերէն երկուքը Մատակասքարի ճանը։ Բժիշկները յուսահատական կը նկատեն Կէկէուտի վիճակը, որ եթէ գերմարդկային հրաշքով մը բժշկուի իսկ, ապահովապէս պիտի կրէ այս տխուր դէպքին իր վրայ ձգած բարոյական ու ֆիզիքական հետքերը։»

Խմբագիրը այս կոտ տողերը պարունակող թերթը մասնաւոր ծրարի մէջ դրաւ և վրան Կայծակեանի հասցէն գրելով, ղրկեց զայն վաճառականին։

Խոժոռադէմ մարդը որ արդէն թերթ կարդալու սովորութիւն չունէր, մէկդի նետեց լրագիրը, բայց պահ մը ետքը, մտածելով որ խմբագրին այցելութիւնը ու անոր ղրկած թերթը կրնան իրեն հետ առնչութիւն ունենալ, ձեռքը առաւ զայն, աղ ու ձախ դարձուց. կարմիր մատիտով նշանակուած կէտ մը հանդիպեցաւ աչքին որուն առաջին տողերէն իսկ ցնցուեցաւ. բոլորովին նոր յայտնութիւններ էին իրեն համար այս տողերը, ինքն ալ ուրիշներու պէս ձիու արկած մը կը կարծէր տղուն հիւանդութեան պատճառը, և հիմա ամէն ինչ կարդալով թերթին մէջ, կրակ ու բոց կտրած, վրէժխնդրական բուռն զգացում մը կը սնուցանէր թէ՛ խմբագրին և թէ միեւնոյն ժամանակ կնոջը հանդէպ որ խաբած էր զինք և իրողութիւնը ստգոյց։

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 210

ԳԱՂՏԿԻ

ՈՍԿԻՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՑ

ՎԷՊ

ՏԵՂԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

Երկու երիտասարդները երկարօրէն խօսակցեցան Կէկէուտի արկածին վրայ։ Հրաւեայ Բօլի ձեւերէն կը կռահէր որ ըստ բախտի պատահած բան մը էր Կայծակեանի զաւակին դէպքը։ Օրուն մէջ անպատճառ աչխատութեան մեծ բաժին մը ունեցած պէտք էր ըլլար թթրթնին զաւակը։

Հետեւեալ առաւօտ Բօլ իր ներկայութեան կանչել տուաւ այն խմբագիրը, օրուն հետ տեսակցած էր նախկին և մեկ քանի օրի նուէր տալով յաջողած էր համակրական բառերով հրատարակել տալ, իր՝ Պ. Սաղթիէլի զաւակն ըլլալը։ Նախկին ապահովագրողը՝ խորամանկ բառին ընդարձակ իմաստովը, բնական երեւոյթ մը տալու համար խմբագիրին հետ իր ունենալիք տեսակցութեան, խիստ սիրալիր ընդունելութիւն մը ընելով անոր, հարցուց թէ,

—Աքօղուած բառերով սնանկութիւն մը ծանուցուած էր Թերթին մէջ ո՞վ էր արդեօք սնանկանալու հակամէտ գտնուողը։

Խմբագիրը խիստ գոհ մնալով որ այս տռիւ ծառայութիւն մը պիտի մատուցանէ Պ. Սաղթիէլեանցի, մանրամասնաբար բացատրեց թէ ո՛վ էր այն վաճառականը որ պիտի սնանկանար և ի՞նչ պատճառներէ ծագում առած էր մարդուն սնանկութիւնը։

Բօլ մտիկ ըրած իսկ չունէր խմբագրին այնչափ եռանդով տուած բացատրութիւնները. ամբողջ օշաղրութիւնը առաջադրած նպատակին դարձուցած էր որուն խօսքը բանալու համար սկսաւ սարէն ձորէն պատմութիւններ ընել, որոնցմէ եւեթ, առանց կարեւորութիւն տալու, միմիայն ձեւերով պատմեց թէ հանրածանօթ վաճառական Կայծակեանի որդին Մ. Կէկէուտ ի՛նչպէս զուարճութեան բռնուեցաւ վատահմբաւ առն մը մէջ, թէ երկու վաշուէր աղջիկները ինչպէս ձեռք առին անոր սանձը, և թէ ինչպէս մահացու կերպով քանակոծուեցաւ յոյն բալիքարեայէ մը եւն. եւն.։

Խմբագիրը այս գայթակղական պատմութիւնը լսելուն պէս ուշադրութիւնը սրեց ու սկսաւ խորհիլ պահ մը. ասանկ առիթ մը հազարէն մէկ չէր կրնար՝ ձեռք անցընել զոր չշահագործել պարզապէս յիմարութիւն պիտի սեպուէր. ուստի Բօլի հետ տեսակցութիւնը կարճ կապելով մեկնեցաւ անկէ և ուղղակի դիմեց Կայծակեան վաճառականը։

Կայծակեան արդէն ղղուտ ու դիւրագրգիռ, զաւկին անկողին իյնալէն ի վեր բոլորովին նեղուած էր և ամէնէն յարգած յաճախորդներուն հետ իսկ կոշտութեամբ կը վարուէր։ Առտուանց եկած և վաճառատան մէջ հարիւրաւոր պատճառներ փնտռած էր կռիւ ընելու և սակայն պաշտօնեաները իրենց խոհական ընթացքով առիթ չէին տուած անոր վայրագ ձայնին արձագանգը լսելու։ Այս պատճառով պարտաւորիչ կռիւը չէր ըրած դեռ վաճառականը երբ գարագեղի մէջ զգուսած գաղտնի մը նման ռուռնգերէն հեւ ի հեւ շանչ առնելով արագ արագ կ'երթեւեկէր վաճառատան մէջ։ Խմբագիրը կը ճանչնար արդէն նոքին Աղնուամիտարժութիւնը, թէեւ կեանքին մէջ պատեհութիւն չէր ունեցած ասկէ դրամ առնելու, սակայն իրեւ երեւելի վաճառական մը միշտ յարգած էր զայն։ Ուստի դիւրամատչելի ձեւերով բարեւեց վաճառականը և խընդրեց մասնակի տեսակցութիւն մը։

—Մասնաւորի ժամանակ չունիմ ըսաւ Կայծակեան, գործերը իրարու վրայ դիզուած են արդէն և ես ոչ մէկուն կրնամ հասնիլ։ Հոս ըսէք ինչ որ պիտի ըսէք։

Խմբագիրը այս կոտ ընդունելութենէն գգացուած,

—Քանի որ այսչափ բաղմաղբաղ էք ըսաւ, չեմ ուզեր արգելք ըլլալ Ձեզ։

—Եղբայր առանկ փափուկ ձկներ չուզեր, գոչեց Կայծակեան, ինչ Ո՞ր պիտի ըսես, ըսէ՛ հապկանք։ Հիմա ժամերով նստիլ հաշի՞ւ առնել տալու է։

Խմբագիրը չպատասխանեց և կըրակ ու բոց փրփած մեկնեցաւ վաճառատունէն։

Իրիկուան Թերթին Օրուան Դէպքերու շարքին մէջ յետագայ տողերը կը կարդացուէր.—

«Գայթակղական արարքի մը լուրը կը հասնի մեզ. մայրաքաղաքիս պատուաւոր կարծուած վաճառականներէն Պ. Կայծակեանի որդին Գրիգոր Կայծակեան որ չդիտցուիր ի՞նչ պատճառով Կէկէուտի փոխած է իր անունը, սակէ մէկ քանի օր առաջ Բերայի վատահմբաւ տուներէն մէկը կ'երթայ զբօսնելու համար։ Այս երիտասարդը սովորութիւն ունի եղեր շարունակ այս կարգի յոռի ունակութիւն ունեցողներ կան, խրատուին և տեսնեն թէ մինչեւ ո՞ւր կրնայ հասնիլ զեղխութեան վախճանը։ Բժիշկները յուսահատական կը նկատեն Կէկէուտի վիճակը, որ եթէ գերմարդկային հրաշքով մը բժշկուի իսկ, ապահովապէս պիտի կրէ այս տխուր դէպքին իր վրայ ձգած բարոյական ու ֆիզիքական հետքերը։»

Խմբագիրը այս կոտ տողերը պարունակող թերթը մասնաւոր ծրարի մէջ դրաւ և վրան Կայծակեանի հասցէն գրելով, ղրկեց զայն վաճառականին։

Խոժոռադէմ մարդը որ արդէն թերթ կարդալու սովորութիւն չունէր, մէկդի նետեց լրագիրը, բայց պահ մը ետքը, մտածելով որ խմբագրին այցելութիւնը ու անոր ղրկած թերթը կրնան իրեն հետ առնչութիւն ունենալ, ձեռքը առաւ զայն, աղ ու ձախ դարձուց. կարմիր մատիտով նշանակուած կէտ մը հանդիպեցաւ աչքին որուն առաջին տողերէն իսկ ցնցուեցաւ. բոլորովին նոր յայտնութիւններ էին իրեն համար այս տողերը, ինքն ալ ուրիշներու պէս ձիու արկած մը կը կարծէր տղուն հիւանդութեան պատճառը, և հիմա ամէն ինչ կարդալով թերթին մէջ, կրակ ու բոց կտրած, վրէժխնդրական բուռն զգացում մը կը սնուցանէր թէ՛ խմբագրին և թէ միեւնոյն ժամանակ կնոջը հանդէպ որ խաբած էր զինք և իրողութիւնը ստգոյց։

(Շարունակելի)

և մէկը Հնդկայինու դիմին յատուկ է։ Նախիոնալ ընկերութեան Հնդկային գացող շոգենաւերէն միայն մէկ հատը կը հանդիպի։ Բէնինսուլէրի՝ Մատակասքար և Բիւիսիոն քանող շոգենաւերը ամիսը անգամ մը գացած ու դարձած ատենին կը հանդիպին։ Պարսից ծոցի համար, Անգլիայէ մեկնող շոգենաւերէն մէկը ամիսը անգամ մը կը հանդիպի։ Երկու ամիսը անգամ մըն ալ, թէ՛ գացած և թէ դարձած ատեն, ռուս շոգենաւ մը կը հանդիպի, զոր կը յանձնարարեմ Պոլսոյ, Իզմիրի և Սիւրիոյ վաճառականներուն, որովհետեւ այս շոգենաւը Օսմանցիէն մեկնելով Պոլիս, Իզմիր, Պէյրութ, Եաֆա և Բորթ Սայիտ հանդիպելէ ետք, Ճիպուտիի ալ կանգ կ'առնէ և Պարսից ծոց կ'երթայ և նոյն ճամբով ալ կը դառնայ յետոյ։ Ցարդ յիշուածները որոշուած են. ասոնցմէ դուրս կան ածուխ փոխադրող պատահական շոգենաւերը։ Ճիպուտիի և Աստէնի միջև միայն երթեւեկող ֆրանսական փոքր շոգենաւ մըն ալ կայ, որ մեր ժամանած ատեն կը նորոգուէր։

Դուրսէն ամէն տեսակ վաճառք կը բերուի Ճիպուտի, երկրին ներսերը ծախուելու համար։ Օսմանիներուն և Տանկայիներուն գլխաւորաբար կը ծախուի հնդկական բրինձ, Սրաբիոյ ճերմակ եգիպտացորենը, թէմպէքի, Պաղտատի և Պասրայի արմաւ, անգլիական բաթիֆուս, պատատ և այլ կառաւեղէններ։ Թէ՛ Օսմանի ծովեզրը և թէ Հայաստանի մէջ ամէնէն շատ ապառանը ամերիկեան պատատն մըն էր, զոր «էպու ֆէտիա» կը կոչեն հոն։ Հայաստան կը ներածէ բամբակէ և մետաքսէ ամէն տեսակ կերպասներ, չուխա պարսկական կապերտներ և զորգեր, անոնց կեղծը, եւրոպական կապերտներ, նոր գործիքներ, զէնքեր, արծաթ և պղինձ ծոխներ, Պոլսէն զրկուած հիւսուածոյ սեղմատէ, վարագոյր, վարդի իւղ և այլ զարդանիւթեր, Սիբիրեան քուրթնուներ, Եէմէնի ծովեզրէն խաւէ, աղ, արմաւ և խոր։ Եէմէնի և Ճիպուտիի, ինչպէս նաեւ Ճիպուտիի, Աստէնի, Զիլիէի Պէրպերայի միջև երթեւեկող 100ի չափ տեղական առագաստաւորները ամէնէն ալ Օսմ. դրօշ կը կրեն։ Իսկ Հապէշիստանէն Հարրարի ճամբով կուգայ բնական բերքեր, խաւէ, փղոսկր, դեղին ոսկի, մեղրամոմ, քաքաչ, այծ, ոչխար, եղ, ուրիշ ընտանի անասուններ և վայրի կենդանի, ցոր մորթեր։ Կամաներու ոսկին գետերուն աւազներէն կը զտուի, որմէ տարին երկու միլիոն ֆրանք արժէքով կը հասնի Ճիպուտի։ Ճիպուտիի մէջ Սիրիացի, Եէմէնցի և Հայ խանութպաններ և վաճառականներ կան, Օսմ. հպատակ է թիւով 200է աւելի։

ԶՕՐ. ՍԱՏԸՊ ԷԼ-ՄՈՒԻՑԵՏ ՓԱՇԱ
Պուլկարիոյ Օսմ. Քօմիսար

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՇՆՈՐՀԱՁԱՐԴ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
Տ. Տ. ՍԱՀԱԿ Բ.
ՊՕԼՍՈՅ ՄԷՋ
ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՔԱՐՈԶԸ

Ս. Կաթողիկոսը երէկ Մայր Եկեղեցի իջաւ և վերջին անգամ ըլլալով նախագահեց արարողութիւններուն, քանի որ Ն. Ս. Օծութիւն մտադիր է այս շաբթու մեկնիլ Կիլիկիա։

Ն. Ս. Օծութիւն առտուն, առաջնորդութեամբ Տ. Գէորգ Եպս. Երցանի, Տ. Կարապետ, Տ. Ներսէս, Տ. Վաղարշակ և Տ. Եղրաս վարդապետներու և Մայր Եկեղեցի քահանաներուն, իջաւ Որդւոց Որոտման տաճարը։

Ն. Ս. Օծութիւն «Գոհանամք զՔէն Տէր»ի առեն դարձաւ և օրհնեց հաւատացեալները, որոնք կարծես զգալով որ վերջին անգամն է որ պիտի վայելեն Ս. Կաթողիկոսին ներկայութիւնը և Հայրապետական օրհնութիւնը, լեցուցած էին եկեղեցին։

Ճաշու Դիրքէն վերջ Ն. Ս. Օծութիւն, առանց բեմ ելլալու, իր Կաթողիկոսական աթոռէն դարձաւ և խօսեցաւ իր հրաժեշտի կարճ այլ սրտաշարժ քարոզը։

«Սիրելի Ժողովուրդ,

«Երկու խօսք պիտի խօսիմ ձեզ։

«Առաջին խօսքս Պոլսոյ մէջ, զոր ձեզի ուղղեցի, այս եկեղեցիին մէջ էր, և վերջին քարոզս ալ դարձեալ այս տաճարին մէջ խօսելով, պիտի վերջացնեմ։ Սթոռիս վրայ նստած միջոցիս, կը դիտէի աւագ Սեղանին պակերը, յորում Աստուածածին նստած է և հրեշտակներ Գլխադիրի անջատ գլուխը կը ներկայացնեն։ Զարմանալի զուգադիպութիւնով մը՝ այս մենոյն տաճարին մէջ ուղղեցի ձեզի իմ առաջին խօսքերս, որուն անուանին նուիրուած եկեղեցիին երկար տարիներ ծառայած եմ Երուսաղէմի մէջ։

«Դիտէք, սիրելի ժողովուրդ, թէ ես ձեր մօտ հիւր մըն էի, և ահա կը մօտենայ դէպ ի Կիլիկիա վերադառնալու օրս։ Թերեւս աւելի կամ պակաս մնացի ձեր մէջ, սիրելի ժողովուրդ, բայց հանդարտ է սիրտս որ ո՛չ ոքի ցաւ կամ նեղութիւն չպատճառեցի։ Իմ այդ նեղութիւններս ու ձանձրութիւնս քաշեց դարձեալ Երուսաղէմի միաբանութիւնը, Երուսաղէմի Պոլսոյ Տունը։ Շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ մանաւորաբար եղբայրակցիս՝ Տ. Գէորգ Սրբազանի և Երուսաղէմի միաբանութեան։

«Ինչո՞ւ եկայ.—

«Ի հարկէ կ'ուզէք իմանալ.— Ես նպատակ չունէի իմ վիճակիս հոգեւոր կարիքները ձեզի պատմելու և ձեզի ճանաչցնելու։ Իմ միակ նպատակս էր ներկայանալ Ն. Կայս. Վեհափառութեան, և իմ հպատակութիւնս ու երախտագիտութիւնս և իմ հոգեւոր հովուութեանս յանձնուած Կիլիկիոյ ժողովրդեան հաւատարմական զգացումները յայտնել յոտս Կայս. Դահոյից։ Այս էր փափաքս, և դուք, սիրելի ժողովուրդ, առիթ օրէն լեցիք ու կարդացիք թէ իմ այդ փափաքս իրագործուեցաւ։ Բաղդը ունեցայ ներկայանալու Ն. Կայս. Վեհափառութեան, Որ Իր Կայս. բարեւները յանձնարարեց հաղորդել Կիլիկիոյ ժողովրդեան, և ես այդ հրամանները հեռագրաւ հաղորդեցի իմ ժողովրդեանս։ Ուրեմն ա՛լ եկած հասած է իմ Աթոռս վերադառնալու օրը։

«Սիրելի ժողովուրդ.

«Կիլիկեցի ժողովրդեան պիտի աւետեմ թէ՝ Պոլսոյ ձեր եղբայրակիցները, ձեր Կաթողիկոսը յանչափ պատուեցին, յարգեցին ու մեծարեցին, և տարակոյս չկայ թէ այդ յարգական ցոյցերը ձեր դէպ ի Կիլիկեցի ժողովրդեան ունեցած անկեղծ զգացումներուն արտայայտութիւնն է։ Դուք պարտաւորութեան տակ դրիք զիս և Կիլիկեցի ժողովուրդը։ Իմ ժողովուրդիս ազգակցական բարեւները ես ինքս անձամբ բերի և ձերիսը ես պիտի տանիմ դարձեալ։

«Մեկնելու առթիւ պարտք ունիմ խորին երախտագիտութեան առ Ն. Կայս. Վեհափառութիւն։ Երբ ներկայացայ Վեհ. Սուլթանին, տպաւորութիւնս այն եղաւ թէ՝ Ն. Կայս. Վեհափառութիւնը աղբիւր է ամենայն բարեաց, Որմէ կը բղխին միշտ գութ ու սէր և Սուրբ Աստուածային պէս այդ իշխանութիւնը Աստուծմէ տրուած է՝ հպատակներուն բարօրութեանը համար։

«Աշխարհ է սիրելի ժողովուրդ և կը գտնուին չա՛րեր ալ, բարիներ ալ, ագէտներ ալ իմաստուններ ալ և ես ուրախութեամբ կը տեսնեմ թէ օրըստօրէ մեր մէջ կը բազմանան բարիները, հաւատարիները և իմաստունները որոնք կը վարձատրուին Կայս. Կառավարութենէն։ Իմ խորունկ չնորհակալութիւնս և երախտագիտութիւնս հոս, Ս. եկեղեցւոյ մէջ և առաջի Աստուծոյ յայտնելով, կը յորդորեմ սիրելի ժողովուրդ որ ձեր հպատակութեան պարտականութիւններուն մէջ չթերանաք, որովհետեւ մեր զարգացումը, մեր յառաջդիմութիւնը մեր անկեղծ հպատակութենէն կախում ունի։

«Շնորհակալութիւն Օսմ. Պետութեան բարձրագոյն նախարարներուն որոնք ամէնքն ալ յարգալիր ու պատուալիր ընդունեցին և Կիլիկեցի ժողովրդեան տնտեսական ու կրթական խնդիրներուն վրայ հարցումներ ըրին և ես տեղեկութիւններ տուի, ու նշանմարեցի թէ անոնք ալ կը ցանկան մեր յառաջդիմութիւնը։

«Շնորհակալութիւն Օսմ. Պետութեան հայոց, որ ի Կոստանդնուպոլիս։ Դուք սպասէք աւելին ըրիք Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին և պատուոյ տեղիք որ ես տիւ և գիշեր աղօթեմ ձեր ընտանեկան երջանկութեան, ձեր զաւակաց յառաջդիմութեանը և ձեր բարենպատակ գործերուն յաջողութեանը համար։ Ցուսով եմ որ աղօթքներս լսելի պիտի ըլլան Աստուծմէ և անոր Աջը միշտ անպակաս պիտի ըլլայ ձեր մէջէն, որպէսզի չմոլորիք, չիյնաք ու չսայթաքիք։

«Մեր նախնիքներս կը կարծէին թէ միայն աշխարհի չորս ծագերէն հովեր կը փչեն, բայց հիմա, ամէն կողմէ կը փչեն և այդ հովերէն չատերը վնասակար են։ Ես կը մաղթեմ որ այդ վնասակար հովերը չհասնին ձեզի և Տէրը ձեզ պահէ ամէն այս տեսակ վնասաբեր հովերէն, կ'ղծ քահանաներէ և սո՛ւտ մարդասէրներէ։

«Երեսուն և եօթը եկեղեցի կայ Պոլսոյ մէջ բայց ես որ առաջին օրհնութիւնս ասկէ տուի ձեզի, դարձեալ իմ վերջին օրհնութիւնս այս եկեղեցիին կուտամ, սիրելի ժողովուրդ։

«Կ'օրհնեմ ձեզի որքան կեանք ունիմ և Աստուծոյ օրհնութիւնը միշտ անպակաս ըլլայ ձեր վրայէն»։

Ս. Կաթողիկոսը իր այսքան կանուխ հրաժեշտին յուզուած, քարոզի միջոցին չկրցաւ զսպել քանի մը կաթիլ արցունք, մինչ ներկայ ժողովուրդը, սրտաշարժուած, սրտագին և լայնութիւնն ամէններով կը պատասխանէր հայրական և հայրապետական օրհնութիւններուն։

Արարողութիւններէն ետք, Ս. Կաթողիկոսը ընկերակցութեամբ եկեղեցական դասուն, ճեղքելով խուռներամ բազմութիւնը, որ հաւատալիր կը փութար վերջին օրհնութիւնները ստանալ, համբուրելով Ս. Օծութեան Սկը, առաջնորդուեցաւ Մայր Տաճարին աջ գաւիթը, Ներսէս Պատրիարքին դամբարանին առջեւ, ուր հոգւոց մը արտասանեց։ Ցետոյ նոյնպէս ուղղուեցաւ Պէշճեան Գաղաղ ամիրայի գերեզմանը, ուր նոյնպէս հոգւոց արտասանեց։

Ցետոյ, Ս. Կաթողիկոսը նոյն թափորով գնաց Երուսաղէմատուն, եկեղեցին շրջափակը և ճամբան լեցընող հաւատացեալներուն բազմութեան մէջէն։

Ստուածաշունչի Սրբերէն։ ընկերութեան անօրէն Տոքթ. Պօլն ակէ առաջ այցելած էր Կիլիկոյ Ս. Կաթողիկոսին։ Այդ այցելութեան ի յիշատակ նոյն ընկերութեան կողմէ Շահպազ էֆէնտի, Շբ. օր Ս. Կաթողիկոսին մատոյց ոսկեզօծ, կաշեպատ և գեղեցիկ դրուագներով Աստուաշունչ մը որուն երկու կողմերուն վրայ խաչեր նկարուած են ոսկեզօծ գիծերով։ Գիրքին մէջի կողմը հեռուեւ տպագիր արձանագրութիւնը կայ. — «Սուրբ Վեհաշնորհ Տ. Տ. Սահակ Բ. Կաթողիկոս Տանն Կիլիկիոյ. նուէր, իր Կոստանդնուպոլիս այցելութեան առթիւ. (14 Սեպտեմբեր 1904) Ամերիկեան Աստուածաշունչի ընկերութենէն (usnrqr.) Արեւելքի տնօրէն Մարսէլուս Պօէն.»

*** Պատր. Փոխանորդ Տ. Դաբրիէլ Եպս. Ճեվահիրճեան չաբաթ օր Երուսաղէմատուն երթալով այցելութիւն տուաւ Ն. Ս. Օծութիւն Սիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին։

*** Փաստաբան Յակոբ էֆ. Պաղրի չաբաթ օր այցելեց Ս. Կաթողիկոսին և Ն. Ս. Օծութեան մատոյց այն ձեռագիր Աւետարանը, որու մասին նախապէս գրած էինք։

*** Բարթող էֆ. Թելեան չաբաթ օր տեսակցեցաւ Ս. Կաթողիկոսին հետ։

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

«Նայէ Ֆրայէ Բրեսք»ի

Նոյեմբեր 10ի խմբագրականէն

Պաշարող բանակին և Բորթ Արթուրի բուն վիճակին վրայ վաւերական լուրերուն պակսելովը, զանազան զրոյցներ մէջտեղ ելած են, որոնք հետաքրքրութիւնը իր ծայր աստիճանին կը հասցնեն, և մտքի տարօրինակ տրամադրութիւններ յառաջ կը բերեն։

Յարձակողներուն և պաշտպաններուն յաջողութիւններուն վրայ չափազանցուած նկարագրութիւններ կան. հողապատնէշներու առումը իբրեւ բերդի գրաւում ցոյց կը տրուի, ականներու պայթումը իբրեւ ամբողջ զօրագունդերու փչացում առաջ կը բերուի, բերդի մը անկումէն վերջ ամբողջ Բերդաքաղաքին անձնատուութիւնը կը գուշակուի, բոլոր ցամաքային ճակատին ռմբակոծութենէն վերջ, ըլլա՛յ Վագրի Պոչին վրայ, ըլլա՛յ Լիաօթիչանի վրայ ռուս պահակօրդերուն ընդդիմութիւնը տակաւին կարելի կը համարուի։ Նա՛ այս տեսակ բոլոր ենթադրութիւններուն մէջէն է որ պիտի գտնենք ճշմարտութեան ցորենը, և բուն կացութիւնը պիտի պարզենք։ Բայց եւրոպացիներուս իւրահատուութեան մասին չատ դէպ գաղափար մը կազմած կ'ըլլա՛ք, եթէ վերոյիշեալ բոլոր ըսի-բաներուն վաւերական նկատենք, հիմնելով զանոնք ա՛յն պատմութեան վրայ զոր ճարոնցիներէն գերի բռնուած ռուս զինուոր մը ըրեր է, և Բորթ Արթուրի ամբողջ ներկայ վիճակը եթէ ուզենք կապել այդ զինուորին պատմութեան հետ։ Ռուս զինուոր մը իբրեւ պատերազմական գերի ճարոնական բանակեղը տարուեր է (Տես Շբթ. օրուան Մանզումէ), ուղղակի զօրավար Նօկիի առջեւ։ Ճարոնցի հրամատարը փութացեր է անմիջապէս անձամբ ինքզինքը հարցաքննել գերի բռնուած այդ հեռաւոր, որ ռազմամթերքի և ուտելիքի մասին Ռուսերուն քաշած նեղութիւնները անա՛նկ գոյներով նկարագրեր է Նօկիի առջեւ —բա՛տեր՝ որոնք արդէն ամիսներէ ի վեր մենք հոս Եւրոպայի մէջ իմացած ենք — որ ճարոնցի Հրամատարը իսկոյն հարկ տեսեր է իր Սպայակոյսը ժողովի գումարել, և անմիջապէս որոշուեր է նամակ մը նետել ռուսական գիծերուն մէջ, որ ճշդիւ պարզէ զինուորական կացութեան բուն վիճակը ռուս զինուորներուն, որպէսզի իսկոյն անձնատուր ըլլան առանց ապագայնի վրայ յոյս դնելու։ Նամակը Ռուսերէնի թարգմանուեր է և քանի մը օրինակներ անկէ յանձնուեր են Ռուս զինուորին, որ առանց նշմարուելու՝ գիշերանց մտեր է ռուսական բանակեղը։ Նամակները տուեր է իր ընկերակիցներուն առանց սպաներէն նշմարուելու։ Ճարոնցիներուն քով դարձեր է։ Եւ գիտէ՞ք, պատմութիւնը կ'ըսէ թէ ռուս զինուորը ձեռքը ճրագ մըն ալ ունի եղեր!!։ Հիմա, եթէ կ'ուզէք, հաւատացէք այս պատմութեան, և հաւատացէք թէ զինուորը անո՛ւշմարելի մնացո՛ր է՝ գողի լապտեր մը իսկ ունենալով իր ձեռքը։ Կ'երեւի թէ զինուորական զուարճալիք մըն է ասիկա։

Բորթ Արթուրի մէջ անցած դարձածները զօրավար Նօկի կրնայ իմացած ըլլալ այն ռուս սպաներէն, որոնք վիրաւորուած կամ նոյն իսկ ինքնաբերաբար կրնան գերի ինկած ըլլալ ճարոնցիներուն անընդհատ յարձակումներուն ժամանակ։ Պարզ ռուս զինուորի մը գերութիւնը հաղուագիւտ իրերու կարգը դասելիք բան մը չէ, որ ան միշտպէս քանակին հրամատարին իմացուի։ Ասանկ պարզ դիպուածի մը վրայ կարելի է որ բանակի մը հրամատարը որոշէ իրեն խորհրդակից ընել թշնամի զինուոր մը, և յորդորել զանկեա մատնութեան գործի մը անձնատուր ըլլալ իր ընկերակիցներուն մօտ։ Իրաւ է որ այս պատերազմին պատմութիւնը կը ցուցնէ թէ անհաւատարմութեան դէպքեր և մտքի յուզեալ վիճակներ պակաս չեղան հակառակորդ բանակներուն շարքերուն մէջ, բայց յաջողութեան համար միւնեւ հիմակ գործածուած միջոցները ասոնք չէին։ Ինչպիսիցիք Պօէրական պատերազմին ժամանակ, քանի՛ քանի՛ անգամ փորձեցին մասնաւոր Պօէրախօսքեր զէնքնկրկցութեան յորդորել խոստումներով և սպառնալիքներով։ Զօրավար Ռոթայի միլիոներ խոստացուեցան և առաջարկուեցան, եթէ զէնքնկէց ըլլայ և թշնամութիւնը դադրեցնէ։ և Պօէր զօրավարը թէեւ քայէ ի բաց մերժեց, բայց դարձեալ Լորտ Քիչներ քանիցս Պօթայի կնոջ դիմում ըրաւ իր ամուսինին մօտ միջնորդել։ և քանիցս ալ հրաման տուաւ երթալ անձամբ տեսնել իր երիկը և Ինգլիացիներուն Տիրոնները անոր հաղորդել։ Այս տեսակ միջոցներ կրնան երբեմն արդիւնք մը ունենալ։ Բայց ա՛ննչան, Զօրավար Նօկիի ընտրած այս ձեւը —ենթադրելով պահ մը որ ճիշդ ըլլայ— օա՛ արդիւնքը միայն կրնայ ունենալ որ միջնորդ զինուորին քանի մը բարեկամները դասալքութեան առաջնորդուին։ Բայց այս պարագային ալ պէտք է գիտնալ որ ռուս զինուորները, մանաւանդ սիպերիացիները, ամենաքիչ բացառութեամբ, բնաւ կարդալ չեն գիտեր. ա՛յն ատեն ո՞ւր մնաց ուրեմն գրաւոր կերպով անոնց հաղորդուած տեղեկութիւններուն պատմութիւնը, որուն արդիւնքն ալ ցարդ տեսնուած չէ։ Ուստի այս պատմութիւնը ո՛ր ձեւով ալ որ առնուի, անհաւանականութիւն կամ նոյն իսկ անկարելիութիւն կ'երեւի։ Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ ռուս զինուորը իր Ոդիսականը կատարելէ վերջ ճարոնականէն առուսական, և յետոյ ռուսականէն դարձեալ ճարոնական բանակեղը։ Նոկիին լուր տարաւ թէ «իր ընկերակիցները չեն ուզեր հաւանիլ որովհետեւ նամակը պաշտօնական չէր։» Ռուս զինուորները ո՛րքան ալ լաւ քաջատրեր են իրենց միտքը!։ Եւ թէեւ իրենք հակարծիք չեղան դասալիք զինուորին, բայց դարձեալ թողուցեր են որ անիկա երթայ... թերեւս պատասխան բերելու համար։

Հետեւաբար, յայտնի չէ թէ Զիֆոյի մէջ այս պատմութիւնը կամ առասպելը չենող Զինացին ի՛նչ նպատակի ծառայած է։ Ամէն պարագայի մէջ ըլլօրէն առնուելիք բան մը չէ, և զուարճալի մանրավէպ մըն ալ ըլլալու համար կը պակսի սրամտութեան կայծը, որ ամէն պարագայի մէջ չի կրնար առաջ գալ... գողի լապտերի մը պատրոյգէն։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

ԼՈՐՏ ԼԷՆՍԱՈՒՆԻ ՃԱՌԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Անգլիոյ և Ռուսիոյ յարաբերութեանց և ա՛յն պաղութեան վրայ, որ առաջ եկաւ այս երկու Տէրութեանց միջև Ֆիւսիսային ծովուն դէպքին հետեւանքով, այսօր զոհացուցիչ բացատրութիւններ կուտայ Պաղիուրէն վերջ ա՛յն երկրորդ անձնատուութիւնը, որ կրնայ վճռական բառը ըսել այդ պարագային վրայ։ Անգլիոյ արտաքին գործոց Նախարար Լորտ Լէնստաունն Նոյ. 9ի տարեկան պատմական հացկերոյթին առթիւ հատատապէս յոյս յայտնեց թէ Խաղաղութիւնը անվրդով պիտի մնայ։ Լորտ Լէնստաուն յայտարարեց բացէ ի բաց թէ Ռուսք ոճրագործութեան նպատակ չունէին Հիւսիսային ծովուն մէջ. այլ եղածը պարզապէս պախարակելի ընթացք մըն է։ Արտաքին գործոց Նախարարը Միջազգային անկողմնակալ Իրաւաբար Ճանճաժողովի մը կազմութիւնը ծանուցանելով հանդերձ, ի վեր հանեց այն ծառայութիւնը՝ զոր ֆրանսական կառավարութիւնը մատոյց իր եւ բարեկամական միջնորդ Խաղաղութեան պահպանման համար։

ԼՈՐՏ ԼԷՆՍՏԱՈՒՆԻ ՃԱՌԸ
Իր ամբողջութեամբ

Լորտ Քաղաքապետին Օրը սովորական հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Լոնտոնի մէջ։ Այլազանական թափորներուն և տարօրինակ կերպով զգեստաւորուած զօրքերու թափորը կազմուեցաւ։ Մինչ քաղաքապետական խորհրդականներուն գունագեղ կառքերը կ'երթային Լորտ Քաղաքապետին ոսկեզդուագ լանտոյին առջեւէն։ Իրիկունը Կիլտոյի հացկերոյթին ներկայ չէր Վարչապետը հիւանդութեան պատճառաւ, և սովորական քաղաքական մեծ ճառը խօսեցաւ Լորտ Լէնստաուն, որուն յայտարարութեանց կը սպասուէր անսովոր հետաքրքրութեամբ անգլեւռուս վէճին համար։ Բացի դատական, պատերազմական, հնդկական և եւմտական նախարարներէն, ներկայ էին Բէնթրպերիի Արքեպիսկոպոսը, Զիանատանի, Բորթուկալի և Սիամի դեսպանները։ Մեծ Տէրութեանց դեսպաններէն մեծագոյն մասը արքայական պալատը հիւր գացած էին Իտալիոյ թագաւորին Մենդեան տարեդարձին առթիւ։ Բազմաթիւ մեծ դատաւորներ, իրաւագէտներ, և Լորտերու Ժողովին անդամները իրենց փողփողուն զգեստներով հանդէսին արտաքին փայլը կ'աւելցնէին։

Արքայական Գերդաստանին, Բանակին և Նաւատորմին մասին սովորական պաշտօնական բաժակաճառերէ վերջ, ոտք ելաւ Լորտ Լէնստաուն որոտընդոստ ծափերու մէջտեղ, և խօսեցաւ իր ճառը, որով ամենայնպէս յայտարարեց թէ Լոնտոնի Միջնաքաղաքին, ուր աշխարհի ամենէն հարուստ Սեղանաւորական Տունները կը գտնուին, կենսական չատերը կը պահանջեն որ խաղաղութիւնը պահպանուի. ամէն անգամ որ կառավարութիւնը պաշտօնական յայտարարութիւններ ընէ օտար Տէրութեանց հետ Մեծին Բրիտանիոյ յարաբերութիւններուն վրայ։

Նախարարը շարունակեց.—«Զէ՞ որ այս պահուս անաւոր կռիւ մը կը տեսնենք Մ. Արեւելքի մէջ երկու քաջ ժողովուրդներու միջեւ։ Ո՛րքան ծանր և պատասխանատուութիւններով լեցուն գործ մըն է նախարարի մը համար, երբ անիկա իր պաղարիւնութիւնը կորսնցնելով, կամ ժողովրդականութիւն վաստկելու տենչքով, և կամ հակառակորդին կարողութիւնը և ուժերը սխալ կերպով գնահատելով իր երկրին վրայ պատերազմի մը դժբախտութիւնը առաջ բերէ, առանց սիրողական հարկի մը։

«Այսօր, Տարեդարձ Մենդեան մեր սիրեցեալ Թագաւորին, ի վիճակի եմ ըսելու թէ ո՛չ միայն մեր երկրին խաղաղութիւնը անվրդով մնացած է, այլ նաեւ, որքան որ ես կրնամ գուշակել, անվրդով պիտի մնայ։ Ո՛չ միայն բարեբախտութիւնը ունեցանք Պատերազմ մը խուսափելու, այլ նաեւ խիստ չեզոքութեան և միջազգային իմաստուն համաձայնութեան միջոցաւ յաջողեցանք Մ. Արեւելեան թշնամութեանց գօտին սահմանափակել։ Բայց նոր ահաւոր Պատերազմի մը մտահոգութիւնը չկրցանք փարատել։ Վերջին օրերուս մեր դէմը ելաւ Միջադէպ մը, որ անգլիական ժողովուրդը յուզեց, թուեցաւ հանեց գրեթէ նմանը չտեսնուած կերպով։ Հիւսիսային ծովու Միջադէպը ըսել կ'ուզեմ։ Անգլիական քաղաքացիներուն դէմ յարձակում մը եղաւ, նախատինք մը եղաւ անգլիական դրօշին դէմ։ Բայց կանխամտածուած արարք մը չէր։ Եթէ ա՛յնպէս եղած ըլլար, պիտի չուզէինք, պիտի չկրնայինք հետեւութիւնները չափել, իսկոյն գործի պիտի սկսէինք։ Սակայն Միջադէպը պախարակելի և անորոշ դէպք մըն էր միայն։

«Պատասխանատուութիւնք հանդարտիլ, իմանալով որ Ռուս կառավարութիւնը բարեմտութեամբ ա՛յն կարծիքէն էր թէ Հուլի Միջադէպին պարագաները մեր ենթադրածէն տարբեր էին։ Իրաքանչիւր կողմ համոզուած գոյացուցած էր թէ իրաւունքը իր կողմը կը գտնուի։ Մենք տեղի տուինք միակ վստահելի կարգադրութեան, և ամբողջ խնդիրը յանձնեցինք անկողմնակալ Իրաւաբար Ատեանի մը որ պիտի կազմուէր Լա Հէյի Պայմանագրութեան նպատակայարմար հիման վրայ։ Այդ Ատեանը պիտի որոշէ դժբախտ դէպքին բոլոր պարագաները, պատասխանատուութեան խնդիրը, և պատժապարտուութեան աստիճանը ա՛յն անձերուն, որոնց յանցաւորութիւնը պիտի ապացուցուի։ Ես կը կարծեմ որ Բ՝նիկ Ճանճաժողովին տրամադրութեան տակ դրուած իրաւասութիւնը ի վիճակի պիտի ընէ զայն հիմնապէս երեւան բերելու պատասխանատուութիւնը։

«Վիկոյի մէջ քանի մը ռուս սպաներ վար դրուեցան։ Զարմանք յայտնուեցաւ այդ սպաներուն անբաւականութիւնն վրայ։ Բայց մենք պարտաւորուած չէինք այդ սպաներուն ընտրութենէն պատասխանատուութիւն հնչեցնել. առ այժմ ատիկա մեր գիտնալիք բանը չէ։ Ռուս կառավարութիւնը շատ խոշոր սխալ մը գործած կ'ըլլայ պատասխանատուութիւնը խուսափեցնելով։

«Վերջին օրերուս կատարեալ ապահովութիւն ընդունեցինք թէ վարդրուած սպաները ճիշդ անո՛նք են, որոնք գործին մէջ մատ ունին իրօք։ Եթէ քննութիւնը ուրիշ սպաներու յանցաւորութիւնն ալ երեւան հանի՝ անո՛նք ալ արդար պատիժը պիտի կրեն։»

Միջադէպին վրայ հաստատ տեսութենէ մը վերջ, Լորտ Լէնստաուն շարունակեց.—

«Ինդիրը սա՛ է.—Անգլիական կառավարութիւնը կրնա՞ր աւելի բան ձեռք ձգել, քան ինչ որ ձեռք ձգեց։

«Կատարելապէս վստահ ենք մեր դատին արդարութեան վրայ։ Հիւսիսային Ծովուն միջադէպը բոլորովին անակնկալ և երբեք մեր կողմէն չդրգռուած պատահար մըն էր։»

Նախարարը յետոյ յիշատակեց Պատերազմին միջոցին տեղի ունեցած ուրիշ ցաւալի և անախորժ միջադէպներ, և շարունակեց.—

«Պատերազմի մը մէջ պատերազմիկները ունին ինչ ինչ իրաւունքներ, զորս մենք ալ ներելի կը նկատենք։ Ողջմտութեան հակառակ է մերել պատերազմիկներուն ա՛նպիսի առանձնաշնորհումներ, զորս մենք պիտի փափաքէինք գործածել, եթէ պատերազմի մէջ ըլլայինք։

«Կրնամ ենթադրել թէ այս Պատերազմը օգտակար արդիւնք մը պիտի ունենայ։ Կը յուսամ և կը հաւատամ թէ այս ահաւոր և սարսափելի Պատերազմը նոր մտքում մը պիտի տայ նուազ վայրագ կերպով մը լուծելու միջազգային գժտութիւնները, և խաղաղասիրական բաղձանքները գոնացնելու։ Կը հաւատամ որ այս բաղձանքը ունին բոլոր Տէրութիւնք։ Վերջին երեք տարիներուն մէջ նորաձեւութեան կարգ անցաւ Իրաւաբարութիւնը։ Մեծն Բրիտանիա ուրեք կամ ինը դեպքերու միջոցին իրաւաբարական վճիռներու դիմում ըրաւ։ Ես անձամբ հինգ Իրաւաբարական Պայմանագրութիւններ ստորագրած եմ, ուրիշ երկու հատի համար ալ բանակցութեան մէջ եմ։

«Դեռ երէկուան օրը, Լոնտոնի ամերիկեան դեսպան Մր. Զօթ հարցուցինծի թէ տրամադիր չենք արդեօք նոյնաբնակ պայմանագրութիւն մը կնքելու Միացեալ Նահանգաց հետ։ Մեր առջեւ ունինք նաեւ Մր. Բուլվէթիի հրաւէրը՝ Լա Հէյի երկրորդ դեսպանախորհուրդի մը մասնակցելու։ Մերժելու կողմը չենք։»

Լէնստաուն յիշեցուց նաեւ Անգլիոյ և բարեկամ Ֆրանսական Հանրապետութեան միջեւ կնքուած Պայմանագրութիւնը, որ, ինչպէս բաւ ատենաբանը, երկու Տէրութեանց միջեւ յոյժ մտերմական և սրագին յարաբերութիւններ առաջ բերած է, և քաղաքական այնպիսի նպատաւոր մթնոլորտ մը ստեղծած է որ երկու Տէրութիւնները կրնան օգտակար ազդեցութիւն մը գործածել միւս Տէրութեանց վրայ Խաղաղութեան մտոք։ Լէնստաուն ըսաւ.—

«Ասոր օրինակը մենք փորձով ունեցանք վերջին օրերուս, երբ ֆրանսական կառավարութիւնը բարեմտական միջնորդութիւն մը բրաւ անգլեռուս միջադէպին առթիւ։»

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԲԱՐՔ ԱՐԹՈՒՐԻ

ՎԵՐՋԻՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Զիֆ-էէ կը հեռագրուի թէ ճարոնցիք իրենց յարձակումները կեդրոնացուցին Լիաօթիչանի և Ոսկի Բլուրին բերդերուն վրայ։ Բ. խոշոր հրդեհ մը կը տարածուէր հին քաղաքին մէջ։ Սմբողջ օտար թաղաքաժիրը հրոյ ճարակ եղած է։ Երրունկիչանի և արեւմտեան Ֆիրվանչան բերդին ռուսական կրակը լռած է։ Ճարոնական Հրետանին կը ռմբակոծէ երկաթուղիին կայարանը, մէկ քիլոմէթր հեռի բլուրի մը։ Երկու խոշոր ռուսական փոխադրատաւոր ճարոնական խոշոր ռումբերէն զարնուեր և նաւահանգստին մէջ ընկղմեր են։ Մարտանաւերը բացարձակապէս անգործածելի վիճակի մը մատնուեր են։ Ռուսական հրետանին ամենեւին չի դադրիր։ Ռուսական հրետանիին ամենեւին չի դադրիր։ Ռուսական հրետանիին ամենեւին չի դադրիր։ Ռուսական հրետանի

մէջ են եղեր։ Բոլոր թնդանօթները ցամաք հանուած են։

Տէյլի Թէլէկրաֆի առած լուրերուն նայելով, Բորթ Արթուր հրատարակուած նոսի Քրայ Թերթին խմբագրատունը ա՛ն աստիճան վնասուած է որ Թերթը այլ եւս չի կրնար հրատարակուիլ։ Շատ մը կիներ ռմբահար եղերեն, երբ չուկայ կ'երթային։ Ռմբակոծութենէն վերջ փողոցներուն վիճակը սոսկալի է Բերդաքաղաքին մէջ տիրող քաշտոտութիւնը նողկալի է։ Հիմա դիակները կը թափուին Ոսկի Բլուրին մօտ աւազաններուն մէջ, ուր հաղիւ մէկ ոտնաչափ բարձր է ջուրը։ Կրակ վառելու համար բոլոր տրամադրելի փայտեայ շէնքերը կը քակուին։ Եւրոպացիներուն խանութները օրը հազիւ երկու ժամ բաց կը մնան։

Նոյ. 6ին Լիաօթիչանէն մեկնող մավունա մը խուզարկուեցաւ ճաքոնցիներուն կողմէ. նաւավարները յաղողեցան բոլոր թուղթերը ջուրին տակը թաղեցնել ժամանակին։ Մաւունային մեկնած պահուն բերդաքաղաքը սասթիկ կը ռմբակոծուէր։ Ճաքոնցիք բերդերուն կէս բարձրութեան վրայ կը գտնուին եղեր։ Ռուսք այլ եւս բերդերուն վերնայարկը ելած են.

Հինգ օր առաջ ռուս սպայ մը Քիաչէուէն Բորթ Արթուր գացեր է։ Ռուս բերդերուն գլխաւոր շարքը դեռ բոլորովին կանգուն է։ Վագրի Պոչին վրայ երկու բերդեր վնասուեր են։ Լիաօթիչանի մօտակայքը Ռուսք հզօրապէս ամրացուցեր են, գլխաւոր բերդը 12 տրամագծնոց թնդանօթներով, և. ցովի բերդերը 7 տրամագծնոց թնդանօթներով։ Հիմա ռուս պահակազօրաց թիւն է եղեր 9000։

Տէյլի Մէյլ կ'ըսէ թէ ճաքոնցիք խոշոր կորուստներ վրայ տալով գրաւեր են վայր մը՝ որով ապահովուեր է պաշտպանութեան բոլոր գիծերուն գրաւումը։

*** Ծ. Արեւելքի բոլոր ռուսական տորմիղներուն վերին հրամատար ծովակալ Սքրիտլով Զարին հրամանաւ պաշտօնանկ ըրաւ Վլատիվոսթոքի նաւախումբին հրամատարը, ծովակալ Գէզօպրազով, որ իր ծովակալութեան պաշտօնը յանձնեց ծովակալ Եէսէնի։

*** Գերլինի բոլոր չրջանակներուն մէջ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի՞ այն տեսակցութեան զոր մէկ քանի օրէն Սքիրնիէվիլի մէջ պիտի ունենան Զարը և Վիլհէլմ կայսր, թէեւ տակաւին այս զրոյցը չէ հաստատուած։ Զարը իր պալատին արարողապետ Պառոն Ֆրեսերիքսի, և դեսպանական ընդունելութեանց արարողապետ զօրավար Մոսոլովի ըսեր է.—«Կը փափաքիմ որ Գերման Վեհ. Կայսր ընդունելութիւնը յոյժ սիրալիր և փառաւոր ըլլայ։ Եւ այս առթիւ պէտք է արտասովոր պատրաստութիւններ ըլլան։» Մեծ զօրանդէս պիտի կատարուի, որսորդութիւն պիտի ըլլայ, և ըսողներ ալ կան թէ Ծ. Արեւելքի Պատերազմին առթիւ քաղաքական շատ կարեւոր կարգադրութիւններ պիտի ըլլան։

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ.—Ամերիկա հաստատուած Գերմանացիներուն մեծագոյն մասը Ռուզվէլթի քուէ տուեր է։ Նեսափ. Ժողովին մէջ Ռուզվէլթեան կուսակցութեան մեծամասնութիւնը 75 ձայն է։ Ամերիկայի բոլոր մեծ քաղաքներուն մէջ հանդէսներ կազմակերպուած են Ռուզվէլթի յաղթանակը տօնելու համար։ Տէյլիօքրաթ կուսակցութեան երբեմնի ընտրելի Մր. Գրայբն իր կուսակցութեան առաջնակարգ պետերուն հետ կը խորհրդակցի նոր ղեկավարութիւն մը տալու անոր, որ խիստ տկարացած կը համարուի վերջին ընդհանուր արդիւնքէն։

*** Վիլհէլմ կայսր հետեւեալ հեռագիրը ուղղեց Ռուզվէլթի նախագահին՝ իր վերընտրութեան առթիւ.—«Սրտագին շնորհաւորութիւններս. երկինք օրհնէ՛ ձեզ։»

ՎԱՐՍԱՒԻ ԳՐԱԳԻՏ ՄԸ. — Թիֆլիսի մէջ անցած ամիս տօնուեցաւ մահուան քառասնամեակը Ժորժ Էրիսթօֆի, որ Վրացիներու գրականութեան մեծագոյն դէմքը եղաւ։ 1751ին Թիֆլիզի մէջ կազմակերպեց վրական թատրոնը և վրական հանդէս մը որ իր իսկ երկասիրութիւնները կը պարունակէ գլխաւորաբար։ Հանդէսին առտուն կրօնական արարողութիւն մը կատարուեցաւ։ Գիրքը չքեղ երեկոյթ մը ուր ներկայացուցան Էրիսթօֆի լաւագոյն թատերախաղերէն Բաժանումը, Ագահը, Դաբը։ Ասոնց մէջ հեղինակը ցոյց տուած է ա՛յնքան սրամտութիւն և երգիծանք որ իրաւամբ կը կոչուի «Վրացիներու Մոլիէրը»։ Վերջին թատերախաղէն ետք հեղինակին կիսաբաձնը պակուեցաւ և կենդանի վառ պտկերի մը մէջ ներկայացուցաւ Էրիսթօֆը, իր գլխաւոր թարգմանիչներէն չրջապատուած։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊՈՐԹԱՅԻ ԵՎ ՃԱՊՈՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՎԻԵՆՆԱ, 12 Նոյ. — «Նիւ Վիներ Թակէպլաթ» Բեթերսպուրկէ, մասնաւոր աղբիւրէ կ'իմանայ թէ Զարին և Վիլհէլմ կայսեր տեսակցութիւնը որոշուած է և շատ մօտ ժամանակի մը մէջ տեղի պիտի ունենայ։

ՎԻԹԵՊՍԿ.— Զարը, ընկերակցութեամբ Միխայլ Ալեքսանդրովիչ Մեծդուքսին, առտուն հոս հասաւ և մեկնեցաւ զօրքերը աչքէ անցընելէ ետք։

ԲՈՐԹ ՍԱՅԻԴ.— Միջոցներ ձեռք առնուեցան։ որպէս զի Պալթիկի նաւաբաժնին նաւերը կարելի եղածին չափ շուտ անցնին Սիւէզի ջրանցքէն։

ՔԱՆԼ.—«Հէրսիլա» և «Բալլաս» փոխադրանաւերը, ինչպէս նաեւ ռուս կամաւոր նաւատորմէն «Քիէվ» շոգենաւը Սուսայի ծոցը հասան։

ՏԱՒԱՐ (Մենեկամպիա).—Պալթիկի նաւատորմը առտուն այս նաւանգիստը հասաւ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Հիւսիսային ծովու միջադէպին իրաւարար յանձնաժողովին համար, Սնգլիա իրեն պատուիրակ կարգեց ծովակալ Ռէվիս Անթոնի Պուտմանը։

ԲԵԹԵՐՍԿՈՒՐԿ.— Զօր. Սախարով հետեւեալ տեղեկագիրը կը ղրկէ։ — Ամսոյս 10ին մեր կամաւոր որսորդ զօրքերը յարձակեցան ճաքոնական յառաջապահներուն վրայ և 7 սպանեալ տուին։ Երեք ռուս զօրախումբեր, երբ Սանտէքանի ճաքոնական դիրքին մօտ հետազօտութիւններ կը կատարէին, իրենց առջեւէն փախան ճաքոնցիները և նոյն գիւղը մտան։ Երբ Ռուսք գիւղին մօտեցան, տեսնելով որ թշնամին հոն զօրաւոր է, ետ քաշուեցան առանց կորուստի։ Այս միջոցին ճաքոն հետեւակազօրաց երկու գումարտակներ Արվէչէ գիւղը գտնուող կէս գումարտակ Խազարները կը հալածէին։ Բայց թշնամին տեսնելով որ Սանտէքանէ դարձողները իրենց կռնակէն պիտի հասնին, դադրեցուցին հալածումը։ Նոյ. 11էն 12ի գիշերը ճաքոնցիք երեք կողմերէ քանիցս յարձակեցան Վուչան գիւղին վրայ, 2 գիլ. անդին՝ մեր կողմէ գրաւուած Սուսնալիցա գիւղէն։ Բոլոր այս յարձակումները ետ մղուեցան։ Այս ընդհարման միջոցին 4 վիրաւոր ունեցանք։

ՎԻԵՆՆԱ.— Մուքտէնէ կը տեղեկացուի թէ գրեթէ ամէն գիշեր երկու բանակներուն միջեւ թնդանօթի կռիւ կը մղուի։ Ճաքոնցիք մօտերս մեծ ճակատամարտի մը սպասելով, իրենց ռազմանիւթերը խնայութեամբ կը վատնեն։

ԲԵԹԵՐՍԿՈՒՐԿ.— Մուքտէնէ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Մանչուրիական Ա. զօրաբանակին հրամատար զօր. Լինէվիչ ժամանեց զօր. Քուրոքաթքինի, իր սպայակոյտին և ծովակալ Սքրիտլովի գտնուած տեղը։ Երեք զօրավարներուն միջեւ խորհրդակցութիւն կատարուելէ ետք, կ'ըսուի Վլատիվոսթոքի զօրքերուն մէկ մասը Մուքտէնի բանակին պիտի միացուի։

—Ռուրոքաթքին և Սքրիտլով խորհրդակցեցան Վլատիվոսթոքի նաւահանգիստին մասին։ Ծովակալ Սքրիտլով յայտարարած է որ, երբ ճաքոնցիք քաղաքը պաշարեն, բերդերը երկար ատեն պիտի կրնան դիմանալ և թէ ամրութիւնները Բորթ Արթուրի ամրութիւններէն ետ չեն մնար։

ԼՈՆՏՈՆ.—«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի Զիֆուի թղթակիցը կ'ըսէ թէ երբ Բորթ Արթուր իյնայ, Ռուսք օդը պիտի հանեն նաւահանգիստը գտնուող մէկ քանի ռուս մարտանաւերը։

—Ճաքոնական կառավարութիւնը ծանոյց ամերիկեան կառավարութեան թէ Բորթ Արթուրի անկումէն առաջ միջնորդութեան ոչ և է առաջարկ չպիտի լսէ, իսկ բերդաքաղաքին դրաւումէն ետք ալ ոյդ մասին պիտի խորհի։

ԲԱՐԻԶ.—Ուաշինկթընէ կը տեղեկացնեն թէ Ռուսիոյ ամերիկեան դեսպանը նախագահ Ռուզվէլթի հաշտարարութեան գաղափարին պատասխանելով ըսած է թէ արդի պատերազմին մէջ Ռուսիա ամէն միջնորդութիւն պիտի մերժէ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Ֆրանց Եոզէֆ կայսր Ռուզվէլթ նախագահին հեռագիր մը ուղղելով իր շնորհաւորութիւնները կը յայտնէ անոր փայլուն յաղթութեան առթիւ։

ԼԻԶԳՈՆԱ.— Բորթուկալի թագաւորն ու թագուհին Անգլիա մեկնեցան։

ԶԷԹԻՆԷ.—Քարատաղի Նիքոլա իշխանը Իտալիոյ Նորածին գահաժառանգին կնքահայր ըլլալու հրաւիրուած ըլլալով, Հռոմ պիտի մեկնի իր կնոջ՝ Միլէնա իշխանուհիին հետ։

ՀԱՄԲՈՒՐԿ.— Այսօր հարաւարեւելեան Ափրիկէ ղրկուեցան 552 զօրք և 692 ձի։

ԲԷՇԹԱ.—Երեսփ. Ժողովին մէջ, վարչապետ կոմս Թիսա հարցապնդման մը պատասխանելով յայտնեց զինուորական նոր օրէնքը որ երկու տարուան պաշտօնավարութեան վրայ հիմնուած է և պիտի մտցուի բոլոր բանակին մէջ, բաց ի ծովայնէն։

ԼՈՆՏՈՆ,—Անգլիական դահլիճը երէկ գիշեր նիստ նուիրուեց վարչապետ Մր. Պալֆուրի նախագահութեամբ։ Ժողովը անգլեւուս միջադէպին մասին չխորհրդակցեցաւ, այլ զբաղեցաւ Բարլամէնթին առաջիկայ շրջանին մէջ քննելիք խնդիրներուն օրակարգովը։

ԲԵԹԵՐՍԿՈՒՐԿ.—Ռուսիոյ ներքին գործոց նախարար Սվիաթոբոլսք Միրսքի իշխանը, հրէական պատուիրակութիւն մը ընդունելուն առթիւ, յայտարարեց թէ իր իտէան է որ ժողովրդական բոլոր դասակարգերը հաւասար իրաւունք վայելեն և թէ կ'ուզէ իրականացած տեսնել իր այդ իտէալը։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը, շաբաթ օր ընկերակցութեամբ Տ. Գրիգորիս Արք. Յովհաննէսեանի, Ներսէս Եպս. Աւլանեանի և Արիս էֆ. Մէսճեանի, Հայ-Հռոմէականներու Պատրիարքարանը գնաց, փոխադարձ այցելութիւն տալու համար Տ. Սապպաղեան Կ. Պատրիարքին։ Ն. Սրբազնութիւն և հետեւորդները դուռնէն ընդունուեցան վարդապետներու կողմէ և առաջնորդուեցան դահլիճ, որուն դուռնէն Տ. Սապպաղեան Սրբազան, երկիցս ողջագուրուեցաւ Ս. Պատրիարք Հօր հետ։ Դահլիճին մէջ ներկայ էին նաեւ Փոխանորդ Տ. Արմիարեան Սրբազան և ուրիշ եպիսկոպոսներ և վարդապետներ։ Երկու Պատրիարքներ կէս ժամու չափ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցան զանազան եկեղեց. խնդիրներու վրայ, և պատշաճ մեծարանքներէ վերջ Ս. Պատրիարք Հայրը մեկնեցաւ իր հետեւորդներով։

ՀԱՅ-ՀՌՈՄԷԱԿԱՆՆԵՐԷՆ. — Առջի օր Ցունաց Տ. Եսաքիմ Պատրիարքը, ընկերակցութեամբ Քիոսի և Սիզիքի մետրաբոլիտներուն և գործակատարին, փոխադարձ այցելութեան գնաց Տ. Սապպաղեան Կ. Պատրիարքին, որ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Ն. Սրբազնութեան և հետեւորդներուն։

—Տրապիզոնի Առաջնորդ Տ. Ստեփաննոս Եպս. Աբիկեան շաբաթ օր մեկնեցաւ իր պաշտօնատեղին։

—Կ. Պատրիարքարանի Վարչական Ժողովը ուրբաթ օր նիստ գումարեց Պատրիարքարանի մէջ և զբաղեցաւ իր օրակարգին վրայ գտնուած խնդիրներով։

—Ս. Յակոբայ Հիւանդանոցին Հոգաբարձութիւնը կազմուեցաւ հետեւեալ կերպով։ Դալուստ էֆ. Խիւսաւէրտեան (ատենապետ), և Տ. Յովսէփ Ծ. Վրդ. Աբիկեան, Պօղոս Շէրպէթեան, Պօղոս Մոմճեան և Յովսէփ Թալեան էֆէնտիները։

ՅԱՒՕՐ սրի կ'իմանանք Սպարապետութեան Դրան քարտուղար Թարգմաններէն Աբիկեան Աղն. Մինրան էֆ.ի երէց քրոջ՝ Օր. Աղաւնիի մահը աղեաց յանկարծակի բորբոքման հետեւանօք։ Բժշկաց դարմանները և նոյն իսկ վիրաբուժական գործողութիւնը ապարդիւն եղած են։ Օր. Աղաւնի ամէն առաքինութիւններով օժտեալ ժիր և իմաստուն աղջիկ մըն էր։ Աբիկեան գերդաստանին այս դառն կորստեան առթիւ լրագրոյս Տնօրէնութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ և մխիթարութիւն կը մաղթէ։

ՕՐ. ԱՂԱՒՆԻ ԱԲԻԿԵԱՆ

ԵՐԷՑ ՔՈՅՐ ԱԶՆ. ԱԲԻԿԵԱՆ ՄԻՀԱՐԱՆ ԵՒ ՌՈՒԲԷՆ ԵՒ ՑՈՎԱԿԻՄ ԷՖ. ՆԵՐՈՒ

Ցեռ չորեքօրեայ տաժանելի հիւանդութեան առ Աստուած փոխեցաւ ի խոր վիշտ և սուգ համակելով իւր ընտանիքն, ազգականներն և համայն բարեկամները։

Ցուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը պիտի կատարուի այսօր, Երկուշաբթի, ի ժամ 6 (Ը. Թ.) Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ, ուր արդէն փոխադրուած է հանգուցեալին մարմինը։

Կառախումբը Սիրքէճիէն կը մեկնի ժամը 10,16ին (Ը. Ե.) որ է 5ը քառորդ անցած ըստ Թրքաց։

Արգոյ բարեկամներէ կը խնդրուի զայս իբր հրաւիրագիր նկատել։

Կարդալ Մաճմուս Փաշա, Խ. ՖԷՍՃԵԱՆ դեղարանի Ձկան իւղի ծանուցումը Դ. երեսը։

ԻԶՄԻՐԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՀԱՅՐ ՔՈԼԼԻՆՍԻ ԱՑՑՕԼՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Իզմիր Հոկտ. 26

Ծ. Պատրիարքի Անկիրէան եպիսկոպոս Վեր. Հ. Քոլլինս որ այս միջոցիս քաղաքս կը գտնուի, ինչպէս միւս հոգեւոր պետերուն, նոյնպէս ալ երէկ (Բշ.) ընկերակցութեամբ տեղւոյս Անկիրէան եկեղեցւոյ մեծաւորին և իր թարգմանին Աղգ. Սառաջնորդարան գալով, այցելեց Պատր. Փոխանորդ Տ. Դանիէլ Ծ. Վրդ.ի։ Պէտք եղած միջոցները ձեռք առնուած էին Ազգ. Պարլութեան կողմէ պատշաճապէս ընդունելու և հիւրասիրելու համար անկիրէան եպսկ.ը։

Գիր. հիւրերը Առաջնորդարան հասնելնուն ընդունուեցան քահանաներու, վարչութեան անդամներու և առաջնորդարանի պաշտօնէութեան կողմէ, որոնց ընկերակցութեամբ առաջնորդեցան ընդունելութեանց դահլիճը, որ նորընոր առաջնորդին գալըստեան առթիւ չքեղապէս զարդարուած և կահաւորուած է։ Տ. Դանիէլ վրդ. վեղար ի գլուխ դահլիճին դուռնէն ընդունեց իր բարձրաստիճան հիւրը, ուր երկուսաւոր սիրալիր կերպով ողջագուրուեցան։ Ապա Իզմիրի Անկիրէան մեծաւորը կատարեց ներկայացման ձեւակերպութիւնները որմէ ետք սիրալիր խօսակցութիւն մը կրօնքի վրայ։ Դահլիճին մէջ ներկայ էին նաեւ Պոլսահայ Մամլոյ ներկայացուցիչը։

Ներկայից եղած չքեղ պատուասիրութիւններէ ետք, Հ. Քոլլինս փափաք յայտնեց այցելել Ս. Սարգիսեան հոյակապ Տաճարը, որու մասին լսած է եղեր ինքը։ Պատր. Փոխանորդ Հայրը, անմիջապէս իր հետեւորդներով փութաց կատարել Ն. Սրբազնութեան փափաքը, ու իշան եկեղեցի։ Տաճարէն ներս մտնելով Անկիրէան եպսկ.ը հմայուրեց բեմին վրայի Ս. Աւետարանը, ու պահ մը ինքնամփոփ աղօթեց։ Ապա իր խնդրանքին վրայ ցոյց տուին Ս. Սկիհը և հովանաւորական ու եպիսկոպոսական գաւազանները զորոնք մանրակրկիտ կերպով աչքէ անցուց։ Հայր Քոլլինս հովուական գաւազանին համար ըսաւ թէ յոր և նման է իրենց եկեղեցւոյն մէջ գտնուած հովուական գաւազանին։ Տաճարին հոյակապութեան մասին իր զմայլանքը յայտնեց մանաւանդ մարմարեայ սիւներուն համար։

Անկիրէան եպիսկ.ը իր հետեւորդներով տաճարէն դուրս ելնելուն առթիւ Մելքիսեդեկ սրբազանին հանդիպեցաւ սրբազան հանդերձեալ։ Ապա Հայր Քոլլինս հովուական գաւազանին համար ըսաւ թէ յոր և նման է իրենց եկեղեցւոյն մէջ գտնուած հովուական գաւազանին։ Տաճարին հոյակապութեան մասին իր զմայլանքը յայտնեց մանաւանդ մարմարեայ սիւներուն համար։

Անկիրէան եպիսկ.ը իր հետեւորդներով տաճարէն դուրս ելնելուն առթիւ Մելքիսեդեկ սրբազանին հանդիպեցաւ սրբազան հանդերձեալ։ Ապա Հայր Քոլլինս հովուական գաւազանին համար ըսաւ թէ յոր և նման է իրենց եկեղեցւոյն մէջ գտնուած հովուական գաւազանին։ Տաճարին հոյակապութեան մասին իր զմայլանքը յայտնեց մանաւանդ մարմարեայ սիւներուն համար։

Գիր. հիւրերը Առաջնորդարան հասնելնուն ընդունուեցան քահանաներու, վարչութեան անդամներու և առաջնորդարանի պաշտօնէութեան կողմէ, որոնց ընկերակցութեամբ առաջնորդեցան ընդունելութեանց դահլիճը, որ նորընոր առաջնորդին գալըստեան առթիւ չքեղապէս զարդարուած և կահաւորուած է։ Տ. Դանիէլ վրդ. վեղար ի գլուխ դահլիճին դուռնէն ընդունեց իր բարձրաստիճան հիւրը, ուր երկուսաւոր սիրալիր կերպով ողջագուրուեցան։ Ապա Իզմիրի Անկիրէան մեծաւորը կատարեց ներկայացման ձեւակերպութիւնները որմէ ետք սիրալիր խօսակցութիւն մը կրօնքի վրայ։ Դահլիճին մէջ ներկայ էին նաեւ Պոլսահայ Մամլոյ ներկայացուցիչը։

Ներկայից եղած չքեղ պատուասիրութիւններէ ետք, Հ. Քոլլինս փափաք յայտնեց այցելել Ս. Սարգիսեան հոյակապ Տաճարը, որու մասին լսած է եղեր ինքը։ Պատր. Փոխանորդ Հայրը, անմիջապէս իր հետեւորդներով փութաց կատարել Ն. Սրբազնութեան փափաքը, ու իշան եկեղեցի։ Տաճարէն ներս մտնելով Անկիրէան եպսկ.ը հմայուրեց բեմին վրայի Ս. Աւետարանը, ու պահ մը ինքնամփոփ աղօթեց։ Ապա իր խնդրանքին վրայ ցոյց տուին Ս. Սկիհը և հովանաւորական ու եպիսկոպոսական գաւազանները զորոնք մանրակրկիտ կերպով աչքէ անցուց։

ԹԵՐԹՕՆ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի 26

ԲՕՆՍՕՆ ՏԻՒ ԹԷՐԱՅԼ

ՌՕՔԱՆՊՕԼ

ԲԱՐԻԶԵԱՆ ՄԵԾ ՏՈՒԱՄ

ԹԱՐԳՄ.
ԺԻՐԱՅՐ ՇԻՐԱԿԱՑԻ

Ա. ՄԱՍ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆը

Դ.
ՖԷՐՆԱՆ

Մեղաւորուհին երբեք իր տեսութենէն չէր հեռացներ Ֆէրնանը, և երբ տեսաւ որ անիկա Սէն Լուի փողոցին վերի կողմերը, Ռուայալ հրապարակին մօտը, ընդարձակ ու վաղեմի տան մը կառանցիկ դուռնէն ներս մտաւ, հրամայեց կառապանին որ կենայ։ Ցետոյ եղնիկի մը թեթեւութեամբ իջաւ կառքէն և ինք ալ մտաւ այդ տունէն ներս։ Պաքարա՝ քօղը իջեցուցած էր խոհեմաբար, որպէս զի Ֆէրնան չճանչնայ զինք։ Դռնապանին խցիկին մէջ, որ բակին ծայրը կը գտնուէր, շատախօս պառաւ մը կար, որուն կաշառք ուտելու տրամադրութիւնը մէկ ակնարկով հասկցաւ մեղաւորուհին։ Ոսկի մը դրաւ անոր ձեռքը և ըսաւ.

—Խաթո՛ւն, լեզու ունի՞ք։

—Եւ անանկ լեզու մը ունիմ որուն վրայ կը պարծենամ, աղո՛ր տիկինս, պատասխանեց պառաւը ողջունելով և ոսկին առնելով, զոր գրպանին խորութեանը մէջ անհետացուց խկոյն։

—Աղէ՛կ, քանի որ ատանկ է, ըսաւ Պաքարա, պէտք է գործածէք զայն և կրնայ օգտակար ըլլալ ձեզ։ Մէկ սա երիտասարդը որ մեծ սանդուղքէն կ'ելնէ։

—Անիկա, ըսաւ դռնապանուհին, պաշտօնեայ մըն է որ իր պետին քովը կ'երթայ։

—Այդ պետին անունը ինչ է։

—Պ. տը Պօքրէօ։

—Կարգուա՞ծ է։

—Այո՛։

—Կնիկը երիտասա՞րդ է։

—Ո՛չ, 40ին 50ին մէջտեղուանքն է։

—Աղջիկ ունի՞։

—Այո՛, աղո՛ր աղջիկ մը։

—Ա՛հ, ըրաւ Պաքարա և շրթունքը խածաւ։

—Օր. Հէրմին, աւարտեց դռնապանուհին, հրեշտակներու պէս աղուոր է, և կարծեմ թէ այս երիտասարդը զարնուած է անոր։

—Կը կարծէ՞ք, հարցուց մեղաւորուհին, որուն ձայնը այլայլեցաւ։

—Ինչ ըսել է, հարկա՛ւ։ Շաբաթը է՛նք քիչը 3—4 անգամ հոս կը ճաշէ։

—Ժամը քանիին կը մեկնի։

—Իրիկուան 10ին միջոցները։

—Շատ աղէկ, շնորհակալ եմ, ըսաւ Պաքարա և երկրորդ ոսկի մը նետելով հիսնամեայ դռնապանուհիին իւղոտ սեղանին վրայ, անայտ եղաւ։

—Տարակոյս չկայ որ դքսուհի մըն է, մրմռաց պառաւը։

Մինչ Պաքարա իր ուզած տեղեկութիւնները կ'առնէր այսպէս, Ֆէրնան Բօչէ, որուն մտքէն քնաւ չէր անցներ թէ կը հետապնդուի երրորդ յարկը կ'ելնէր և Պ. տը Պօքրէօյի սենեկին դուռը կը զարնէր բաբախուն սրտով։

Գրասենեկի պետը Վընէմէն գաւառի մէջ ծնած ու մեծցած աղքատ ազնուական մըն էր որ Բարիզ եկած էր առանց գրպանը կուտ մը ունենալու, և քարտուղարի պաշտօն մը ստանձնած էր արտաքին գործոց պաշտօնարանին մէջ։ Քսան տարի ետքը, իր ճկունութեան և առանդին շնորհիւ, հասած էր այն պաշտօնին զոր արդէն ինն տարիէ ի վեր կը վարէր 1845ին։ Պ. տը Պօքրէօ 18 տարի առաջ հանդիպած էր աղուոր աղջկան մը որ կծծի ու խստաբարոյ հօրաքոյր մը միայն ունէր և 200,000 ֆրանքի բաւական կլորիկ օժիտ մը։ Աղջիկը, որուն անունը Թէրէզ տ'Ալդէրիվ էր, ծանր յանցանք մը գործած էր կամ թէ գաղտնի թակարդի մը զոհ եղած էր այնպիսի խորհրդաւոր պարագաներու մէջ որոնք անկարելի կ'ընէին ամէն դարմանում։ Զաւակ մը այնքարտ եկած էր և Թէրէզ զո՛նէ ուզած էր բարի մայր մը ըլլալ։ Մինչ ուրիշները կ'ուզեն անստգիտ առաքինութեան մը երեւոյթները պահել, ինք ամենեւին օտար ձեռքերու յանձնած չէր նորածին քընքուշ էակը։ Պ. տը Պօքրէօ տեսաւ Թէրէզը, հաւնեցաւ անոր, 200,000 ֆրանքի օժիտին հոտը առաւ և աղջիկը ամուսնութեան խնդրեց։ Թէրէզ անկեղծօրէն խոստովանեցաւ անոր իր կացութիւնը։ Պ. տը Պօքրէօ կարեւորութիւն չտուաւ։

—Ձեր զաւակը մերը պիտի ըլլայ, ըսաւ։ Ես պիտի նկատեմ զայն իբր իմ արիւնէս սերած։

Թէրէզ ուրախութենէն ցնցուեցաւ մտածելով որ իր զաւակը հայր մը պիտի ունենար, ու թէեւ Պ. տը Պօքրէօ տգեղ, կարճահասակ, գրեթէ այլակերպ և տարիքոտ մարդ մը էր, ամուսնացաւ անոր հետ։ Ընկերութեան մէջ, Հէրմին նկատուեցաւ Պ. տը Պօքրէօյի օրինաւոր աղջիկը։ Գրասենեկի պետը երկու զաւակ ունեցաւ այս ամուսնութենէն։ Մէկը շատ պզտիկ տարիքին մէջ մեռաւ և միւսը 15 տարու էր այն միջոցին երբ կ'սկսի մեր պատմութիւնը։

Հէրմին ինք անձամբ դուռը բացաւ Ֆէրնան Բօչէի, որովհետեւ միակ սպասուհին դուրս ելած էր պաշար առնելու համար։ Պ. տը Պօքրէօ կծծի էր և սակայն կ'ուզէր քիչ մը վայելուչ կեանք մը անցընել։ Ամսական 1500 ֆրանք վարձքով տուն մը կը բնակէր և երեկոյթներ կուտար։ Բայց արտաքին գործոց պաշտօնատան իր գրասենեկին բարապանները կը հրամցնէին ըմպելիները և հետեւեալ օրը սպասուհին միս մինակ կը կարգադրէր կարասիներուն տակնուվրայութիւնը, որ կ'ըլլար պարահանդէսին հետեւանքով։

Ֆէրնանը տեսնելով, Հէրմին կարմրեցաւ մինչեւ ականջները։ Ֆէրնան ալ, իր սիրականին երեսը նայելով, ա՛յն միամիտ և բուռն յուզումը զգաց զոր կ'ունենայ սիրահար մը իր սիրոյ առարկային ներկայութեանը։ Տիկին տը Պօքրէօ հիւրասենեկին մէկ անկիւնը նստած էր և կ'ասեղնագործէր։ Ձեռքը երիտասարդին երկնցուց կաթոգին և ըսաւ.

—Պ. տը Պօքրէօ տակաւին չեկաւ, բայց հիմա ո՛ւր որ է կուգայ։

—Պ. Ֆէրնան, ըսաւ Հէրմին կարմրելով, կը հաճի՞ք դաշնակի վրայ քիչ կերգենալ ինծի։

—Հաճոյքով, Օրիորդ, պատասխանեց երիտասարդը իսկոյն մօտենալով դաշնակին որ Տիկին տը Պօքրէօյի նստած տեղէն բաւական հեռու էր։

—Տիկին Լօրգա Բիւժէի մէկ նոր վիպերգը սովրեցայ, շարունակեց Հէրմին իր չփոթութիւնը ծածկելու համար։ Սիրուն է։ Հիմա կը տեսնէք։

(Շարունակելի)

Տէր եւ Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ

ՍԹԱՄՊՕԼ
33, 35, 37
ՖԻՆՃԱՆՃԸԼԱՐ ՓՈՂՈՑ
ԳՈՐԳԵՐ

ԿԱՀԱԻՈՐՄԱՆ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ

ՄՈՒՇԱՄՊԱ. — ԼԻՆՕԼԷՕՄ (ՄԱՆՔԱՐԼԷ ՄՈՒՇԱՄՊԱ) ՊԱՏԻ ՆԿԱՐԷՆ ԹՈՒՂԹԵՐ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԼԱԶԱՌՈ ՖՐԱՆՔՕ ԵՒ ՈՐԴԻՔ
13

ԲԵՐԱ
ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ
ԱՆԱՏՕԼՈՒ ԲԱՍԱԺ
ԹԻՒԼԵՐ ԵՒ ՍԹՕՐՆԵՐ

ԱՂԶԿԱՆՑ ՖՐԱՆՍ. ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Mmes. A. Devaux-ի և F. Scahaffner-ի
վարչութեամբ

Գանաթլիի գիւերօֆիկ վարժարանին դասերը պիտի սկսին սեպտեմբեր 6/19 երկուշաբթի օր և Բերայի դերեկեայ վարժարանինը՝ 8/21 չորեքշաբթի։

Տեղեկութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել Բերայի դպրոցը, Եէմէնիճի փողոց թիւ 35։

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՅՏԷ

ԱՏԱՄՆԱՐՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՑՈՒՆ
Վ. Մ. ՀԻՆԳԼԵԱՆ
ԼՕԶԱՆԵՆ ՎԿԱՅԵՏԵԼ
Բերա. Մեծ Փողոց 454. Ռուսական հիւպատոսարանին կից

Կ'ընդունի ամէն օր կէս օրէն մինչև ժամը 11 (ը. թ.).— Գ. և Շբ. օրերը առաւօտեան։

Ամէն անոնք որ պէտք ունին Ատամնարուժական խնամքներու, կատարեալ վստահութեամբ կրնան դիմել յիշեալ Դարմանատունը, ուր՝ պիտի գտնեն կատարեալ գարման, ըլլայ վիրաբուժական, կամ արուեստական ատամներէն կատարելագործութեանց համար։
50—4

ՊԷՏՔ ԿԱՑ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ

Մանիֆաթուրայի քանի մը Հայ վաճառականներ պէտք ունին առեւտրական պաշտօնեաներու որոնք արդէն զանուած ըլլան գործի ասպարէզին մէջ։ Անոնք որ կը փափաքին թեկնածու ըլլալ այս պաշտօններուն, պէտք է գրաւոր կերպով դիմեն Խմբագրատունս յայտնելով

1.— Իրենց տարիքը,

2.—Ի՞նչ գործի և ո՛րչափ ատեն աշխատած ըլլալնին։

3.—Ի՞նչ լեզու գիտնալնին և ո՛ր ճիւղի մէջ մասնագէտ ըլլալնին։

Նամակներուն մէջ պէտք է որոշապէս նշանակուած ըլլայ նաեւ թեկնածուին հասցէն։ Գոհացուցիչ ամսական։
3—2

ՁԿԱՆ ԻՒՂԻ ՊԷՏՔ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ ՍԸ

ԴԻՄԵԼ ԽԱԶԻԿ ՖԷՍՃԵԱՆԻ ԴԵՂԱՐԱՆԸ
Կ. Պոլիս, Մահմուտ Փաշա Պաշի, «պօղոչանի»ին դէմ թիւ 261

Դեղարանս նկատելով որ՝ Պոլսոյ կարեւոր և կեդրոն մէկ տեղը գտնուելուն առթիւ, Մօրինայի ձկան իւղի մասին եղած խնդրանքները հետզհետէ շատցած է, այն խնդրանքներուն և ի մասնաւորի Ազնիւ յանախորդաց գոհացում մը տալու և փոքր ինչ ծառայութիւն մը մատուցանելու համար, ուրախ եմ այս անգամ յայտարարելու թէ՝ մասնաւոր յանձնարարութեան մը համաձայն բերել տուած ըլլալովս Բէթէր-Մոլլէրի Մօրինայի ձկան իւղին առաջին տեսակը, ԱՌԱՆՑ ՀՈՏԻ կը ծախսի Դեղարանս՝ թէ՛ մասնաւոր չիւրու մէջ և թէ քաշով, ամէնէն փոփկակազմ ստամոքսի համար իսկ խիստ խորժելի ըլլալով, թէ՛ մեծերու և թէ՛ տկարակազմ պզտիկ տղայոց։ Ուստի ամէն անոնք՝ որոնք կը փափաքին խմել թէ՛ ածան և թէ առանց հոտի զուտ և անխարդախ ձկան իւղ, թող հաճին դիմել դեղարանս, գէթ մէկ անգամուան փորձով մը ստուգելու մեր խօսքերուն ճշդութիւնը։

Դեղարանս այս առթիւ եւս նկատելով որ քիչ ժամանակուան մէջ պատիւը ունեցաւ իրապէս գնահատուիլ արգոյ հասարակութենէն, որմէ քաջալերուելով պէտքը կը զգայ իր ուղղութիւնը և նպատակը կրկին ներկայացնել հանրութեան։

ՆՊԱՏԱԿ.—Գոհ ձգել յանախորդները միւտ՝ դեղերու թարմութեամբ, դեղագիրերու արագ և ճշդապահ պատրաստութեամբ, գներու չափաւորութեամբ և արուեստին խղճամիտ գործադրութեամբ։

ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ.— Մաքրութիւն, ապահովման դրութիւն և պարկեշտութիւն դեղարանիս սկզբունք եղած են միշտ։

Եւրոպական տան մը հետ ալ բանակցած ըլլալով, ամէն չաբթի Զուիցերիական թարմ պատուաստի թիւպեր (աբ գալիմի) կը հասնին բօսթայով։

Ցիշենք նաեւ ամէն օր Դեղարան յանախող Հայ և օտարազգի բժիշկներէն մասնաւորաբար ծանօթ Բժիշկ ԱՎԼԱՀՎԷՐՏԻ Է.Ֆ.՝ որ ամէն Գ. Ե. Շբ. օրեր ժամը 8—11 իրեն դիմող հիւանդները կը դարմանէ իրեն ծանօթ փորձառութեամբ և մասնագիտութեամբ, դեղարանիս մասնաւոր դարմանարան։

ԴԵՂԱՐԱՆՍ ՈՒՆԻ ՆԱԵԻ ԳԻՇԵՐԱՑԻՆ ՈՊԱՍ
50—8

ՊԷԼ ՍՕՂՈՒԻԳԼԸՂԸՆԸՆ
ԹԷՏԱՎԻ ԳԱԹԻՍԻ

Տօգթօր Էվվանդիոն Էվրօբատ իբրա իթտիկի սոն սէյեահթնտա թրպահա եէնի մուվաֆֆագբյէթլեր էլտէ իթմիշ օլմադլա մատմաիլէյէ տախիլէն միտեի վէ պէօպրէքլէրի իվճաճ իտէճէք աղբր իլտեյար վէրմէքսիզին պիր հաֆթա զարֆընտա պէլ սօղուգլըղընը գաթիէն թէտավի իտեր. թէրէտաիւտ իտէնլէրէն իւճրէթը թէտավի խասթլըգ քեմիլէն միւնէֆի ալտուգտան սոնրա պլընը։

Ղայբի եէնի վէ էվրօբատ։ թաթպիգ օլընան սոն ուսուլ իլէ ֆրէնկի խասթալըղընը մուվաֆֆագբյէթը թամ իլէ թէտավի էտէր. հէր կիւն սատաֆէօրթէն օնա գատար կալս թատա, Սանդրգճրլարտա Դարագուշ Օֆէլինին գարշուսընտա լամպանը տիւքտանընդն իւզէրինտա 97 նումէրօլը քէնտի թէտավիխանէսինտէ պուլունուր։
40—8

ՏՕՔԹՕՐ ԿԱԼԻՕ ԱԲԱ

Ֆրանսայի մէջ Մօնբէլիէի հռամատրանէն բժշկան վկայականը ստանալէ ետք. Բարիզի հիւանդանոցներուն մէջ իր ուսումը կատարելագործած է։

Ներքին հիւանդութեանց մասնագէտ է, մասնաւորապէս կը դարմանէ ջղային հիւանդութիւնները։

Ամէն օր հիւանդ կ'ընդունի կէս օրէ ետք, Պապը Ալի ճատէսի 31 թիւ դարմանատանը մէջ։

Երեքշաբթի և հինգշաբթի օրերը ժամը 5էն մինչեւ 8, չքաւոր հիւանդները ձրիաբար կը դարմանէ։
—20

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԱՌԵՒՏՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԲԱՆԿԱԼԹԻ

Նուկայ ելած երիտասարդներուն համար
ԺՈ. ԵՐԳԱՆ

Մեր կիրակնօրեայ դասերու 11րդ շրջանը կը սկսի ներկայ Հոկտ. 31 կիրակի օր ժամ 7ին (Ը. Թ.)։

Նօթին ամսոյ միայն կիրակի օրերը, 3 ժամ զբաղմամբ կ'ուսուցուին հետեւեալները։

1. ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ.—Առեւտրական օրէնք, սովորութիւնք, գործառնութեանց եղանակներ և այլն։

2. ՏՈՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ.— Պարզ տոմար, կրկնատոմար, Բազրատոմար, ընթացիկ հաշիւներ և այլն։

3. ՀԱՇՈՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ.—Առեւ. շրջանակի մէջ պատահած ընդհանուր հաշիւներ։

Վճարումն է ամսական 40 ղրշ. կանխիկ։

Մասնաւոր դաս ուզողներուն ալ գոհացում կը տրուի։

Ցաջողեալ կ'ստանան վկայագիր

Մրագիրը ձրի կը տրուի Մարգարեան և Պալենց գրատուներէն, Զաքմաքճիլար, Պոլիս։

Արձանագրութեանց համար քարթ բօսթալ մը ուղղել Բագրատունի վարժարան, Բանկալթի, Թուռնա փողոց և որոշեալ օրը դասի գալ վարժարան։

Հիմնադիր-Տնօրէն
ՅԱԿՈԲ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ
10—5

ՏՕՔԹԷՕՐ Պ. ՊԷԶԱԶԵԱՆ

Հաստատուած է Սկիւտար, իր բնակարանը, Սէլամիէ թաղ, Թարլա-Պայի փողոց։— Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր թէ՛ իր տան և թէ թաղին բոլոր դեղարաններուն մէջ։

Ցանձնարարուած աղքատ հիւանդները ձրի կը դարմանէ ուրբաթ օրերը ժամը 7—10 իր բնակարանին մէջ և երեքշաբթի օրերը նոյն ժամերուն՝ Ի. Ճատէ՝ Բէյէսթէճեան Օնոլիկ էֆէնտիի դեղարանին մէջ։
5—10

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

Հագուստի խնդիրը վերջնականապէս լուծուած է այլ եւս։ Պատրաստ գտնուող ամենագեղեցիկ մեծ վաճառատունը՝ ԷՄՆԻԵԷԹ որ Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամի հրապարակի Քրեսի Լիսճեան դրամատան վրայի յարկը հաստատուած է, երիկ մարդոց եւ տղոց յատուկ ամեն տեսակ հագուստներու մեծ մթերք մը ունի միօտ, որոնք խիստ նուրբ, ձեւաւոր եւ վերջին նորաձեւութեան համեմատ պատրաստուած են ու ամեն խակի յարմար եւ ածան գիներով կը ծախուին։

ԷՄՆԻԵԷԹ վաճառատունը իր կերպասները ուղղակի եւրոպական մեծ գործարաններէ մեծամասնակ բերել տալով զանոնք ամենեն նուազագոյն գներու ձեռքով հագուստի կը վերածէ, այս բացառիկ պատճառով վաճառատան մէջ մեծ քանակութեամբ պատրաստուած հագուստները ամեն եղանակի նորաձեւութեան կը յարմարին եւ չափի վրայ կարուածներուն բնաւ չեն զանազանիր։ Ամենեն աւելի նուազագոյն գներ ու դժուարահան անձինք անգամ գոհ կը դնան ԷՄՆԻԵԷԹի հագուստներէն, որոնք այսչափ կատարելագործութիւնով նանգեռ դիմացկուն ու գեղեցիկ ոչ ունի։ Մեր գրածներուն նուազագոյնը հաստատելու համար բաւական է անգամ մը այցելել ԷՄՆԻԵԷԹ վաճառատունը։ Կիներու յատուկ ամեն տեսակ հագուստներու համար յատուկ մասնաճիւղ մը կայ վաճառատան կից։ Գիները նուազագոյն վերջնական են։ գեղջ չկայ բնաւ։

Բազար կիւնլերի այրգ որ
50 29

ՍԱՐԳԻՍ ԱԼԱՄԵԱՆ
ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԼՕԳՈՒՄ ՇԱՔԱՐԻ
Էսկի Զապթիէ ճասսէսի, Ֆէրուխ պէյ խանի տակ թիւ 57

Ցիշեալ գործարանը որ կը պատրաստէ պատէլի, չամ ֆրսաքզը, ակյազ ֆրսաքզը, սատէ ֆրսաքզը, վանէլիալը, սագդզը և սատէ պէրդամուզը տեսակները, երկար տարեէ ի վեր հիմնուած է և իր գիներուն ժամանութեամբ ծանօթ է։ Դիմողները չատ գոհ պիտի մնան։ Գաւառներէ յանձնարարութիւնք կ'ընդունուին կանխիկ ըլլալու պայմանաւ և օրի բաղդաւոր կը դրկուին։
3—2

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ

Մասնաճիւղ Ղալաթիոյ.— Քամմօնսо Խան։

Պոլսոյ Գործակալութիւն.— Գաքրրեր օղլու բասաժին դիմաց Աշիր էֆ. Քիւթիւպհանէ փողոց։

Պոլսոյ Գործակալութիւնը, Ղալաթիոյ մասնաճիւղին նման, կը կատարէ Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններ։

Գործակալութիւնը կը կատարէ նաեւ գանձումներ Թուրքիոյ բոլոր գաւառներուն ինչպէս և Արտասահմանի համար։
5—50

ՋԱՇԱՐԱՆ ԱԼԱԹՈՒՐՔԻ
ՏՈՒՆԻ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԱԺԱՆ

Ղալաթիա, կամուրջին հրապարակը Խալի փաշա սոգագ թիւ 13

ՀԱՅԻ ՆՇԱՆ

Նախկին խոհարարապետ Գամիրի խանի, տարիէ մը ի վեր հաստատուած է վերոյիշեալ ճաշարանը, ուր անգամ մը դիմողը կը հարկադրուի յանախորդ ելլալ, որովհետեւ կատարելապէս գոհ կը մեկնի թէ մաքրութենէն թէ համով հոտով կերակուրներէն և թէ տեսքու չափաւորութենէն։

Սայդ առաւելութիւններ՝ զոր չպիտի կրնան գերազանցել ուրիշներ։

Փոփաքողներու՝ տուներն ալ կը դրկուի։
30—9

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՏԸ ՊԷՐԼԷՆ

ԿԵԱՆՔԻ ԱՆԱՆՈՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

VICTORIA DE BERLIN

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԴՈՒՄԱՐ ՄԻՆՉԵՒ 1903
1,325,000,000 ՖՐԱՆՔ

ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ՄԻՆՉԵՒ 1903
510,000,000 ՖՐԱՆՔ

ՀԻՄՆԵԱԼ 26 ՍԵՊՏ. 1853Ի ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ, ԵՒ ՈՒՂՂԱԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԵՒ

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՏԸ ՊԷՐԼԷՆ Ցամաքային Եւրոպոյ ամէնէն ճօր Ընկերութիւնն է

Ունի պայմաններ զոր Թուրքիոյ մէջ գործող ընկերութեանց և ոչ մին կրնայ կատարել։ Զոր օրինակ, 30 տարեկան անձ մը 25 տարուան տեւողութեամբ խառն (Mixte) ապահովագրութեան մը համար առաջին երեք տարիները պարտավճարել 424 ֆր., երրորդ տարիէն 10 % էն սկսելով մինչ 66 % կը զեղջուի վերջին տարին, որով ընդհ. վճարածը կ'ըլլայ 6255 ֆր. և առաջին օրէն արդէն իրեն տրուած 10000 ֆր.ի Ապահովագրական պայմանագրով կ'ստանայ հիմա 10000 ֆր.ը, որով զուտ շահ ստացած կ'ըլլայ 3745 ֆրանք։ Բոլորովին անվնաս ժողովրդական ճիւղ մըն ալ ունի շաբաթական վճարումներով և առանց բժշկական քննութեան։

Անմրցելի ԹԱՐԻՖԱՆԵՐ զանազան Ապագայի Ապահովագրութեանց

ԱՐԿԱԾԻ ՃԻՒՂ

Ապահովագրութիւն ՇՈՓԵՆԱՒԻ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻի, ԹԻՒՆԷԼԻ, ԹՐԱՄՎԱՅԻ եւն. արկածներու դէմ, աշխարհիս ամէն կողմը և ամբողջ կեանքի տեւողութեան ժամանակ, օրինակի համար՝ շաբաթական՝ փոքր վճարումով մը, որոնք Մէկ ՖՐԱՆԿԻՆ և վճարելի միմիայն մէկ տարուան համար (որ կ'ընէ 52 ֆրանք) այսպէսով ամբողջ կեանքին մէջ ապահովագրուած կ'ըլլայ 10,000 ֆր. մահուան պարգեւին, 15,000 ֆր. արկածէն յառաջ եկած անկաղութեան պարգեւին, և օրական հինգ ֆրանք՝ ամենաստոր անկարողութեան պարգեւին։

Տեսուչ՝
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓԷՋԷՆԵԱՆ

Ընկերութեանս դրամատունն է՝ ՕՍՄ. ԿԱՑՍ. ԱԼԱՆՔԱ ի Պոլիս.— ՌՈՒԷՏԻ ԼԻՕՆԷ, ԳԵՐՄ. ԿԱՑՍ. ՊԱՆՔԱՆ
ԼԻԱԶՕՐ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑԻՉ

ՄԻՀՐԱՆ ՄԻՆԵՄ-ԳԱԼԵՆԵԱՆ
Պոլիս Գաքրրեր օղլու խան թիւ 45 եւ 45 bis